

KAITSE KODU!

SARU.

16. veebruar 1929

NR. 7

Hind 20 senti

Täna ses numbris:

T. Kivi:	Eesti suusapäevad.
E. L.:	Külalisi lahe tagant.
"	Suusaspordi lõbus ja kasudest.
"	Ligi kuu Tuusala pealikutekoolis.
-	Spordielu Viru malevas.
-	Suusakursused Pärnus.
-	Kindral E. Põdderi austamine.
T. V.:	Kümme aastat Saaremaa mässust.
-	Maa sool.
-	Kaotus.
-	Sõjariistus raflu poole.
K. Päts:	11 aasta eest.
-	Eesti kaitseliit Lāfi valgustusel.
A. T.:	Tallinna kaitseliidu sõjasõidult.
R. L.:	Üks unustatud ja võõriti mõistetud spordifaru.
-	Varia.
Maila Talvio:	Kured (järg).
A. Burmeister:	Male.

Kõigile!

Pakume teile
kingituseks järgmised väärtuslikud asjad:

jalgratas,
kohver-grammofon,
jahipüss,
paar häid suuski,
väikekaliibriline
vintpüss.

Kõikide kodanikkude vahel, kes veel

kuni 20. veebruarini

uuendanud „Kaitse Kodu!“ aastatellimise,
loositakse välja ülalnimetatud võidud.

Ainult **4** päeva veel aega.

UUENDAGE AEGSASTI

«KAITSE KODU!»

TELLIMISI!

KAITSE KODU!

Tellimishind: aastas 6 krooni,
poolaastas 3 krooni, veerand-
aastas 1 kroon 50 senti, kuus
50 senti.

Üksiknumber 20 senti.

Kuulutuste hinnad. 1/4 lehek.
40 krooni, 1/2 lehek. 20 krooni,
1/4 lehek. 10 krooni ja 1/8 lehek.
5 krooni. Esimese kaane sise-
kõlg 50%, tagumise kaane välis-
kõlg 100% kallim.

Nr. 7.

Ilmub üks kord nädalas.

Toimetus ja talitus: Tallinnas, Kaarli tän. 8, Kaitseliidu staabis. Telef. 370. Toimetuse kõnetunnid igal äri-
päeval kella 1/29—10 h.

Väljaandja: Kaitseliidu peastaap. Vastutav toimetaja: kol.-ltm. J. Maide. Tegev toimetaja: L. Sõerd.

Oma asjus.

Tänasest numbrist peale leiavad lugejad „Kaitse Kodu!“ toimetajate kohtadel uued inimesed, kes lahkunud toimetust asendades on seadnud omale raskeks ülesandeks jätkata seda kultuuritööd, mis senine toimetus on alustanud nii meie kaitseliidlaste laia pere vaimuelu rikastamise kui ka laiemate ringkondade tublideks kodanikkudeks kasvatamise kasuks.

Olles teadlikud, et see töö ja need ülesanded pole sugugi kerged, võib uus toimetus leida usku ja rahuldust teadmisesest, et eelkäijate poolt on aetud meile meie kultuurilisel tööpõllul selged ja sirged vaod ette. Neid vagusid mööda tahab uus toimetus sammuda ka edaspidi.

Toimetus jääb ka lootma, et niifästi lugejaskond kui ka laiaulatuslik kaasföõliste pere uuele toimetusele suhtub sama poolehoiuga, mille osaks said „Kaitse Kodu!“ senised vaimlised juhid. Tasuks tiheda vaimlise kontakti ja moraalse toe eest tahab uus toimetus pühendada terve oma jõu ja terve oma energia „Kaitse Kodu!“ kui vaimlise tihise viimiseks veelgi heledama tuleviku poole.

Loodame, et selleks jätkub meil püsivust ja jõudu.

Tallinnas, 16. veebruaril 1929. a.

Toimetus.

Eesti suusapäevad.

Kaitseliidu, kaitseväe, politsei ja piirivalve ühine olümpiaad Rakveres.

Soome kaitseliidu parimad suusameistrid võtavad võistlusest osa.

Kodumaa lumeväljadel liigub tänavu talvel 5000 paari suuski, millest tänavuse hooaja juurekasvu arvele langeb 2000 paari. See tähendab kodumaise suusaspordi arengut määral, millest ei võidud nii kiirelt oodata. Suusatamine on meil uuesti võitmas positsiooni, mis tal kodumaal vast kord oli hämaras minevikus, mil ei saadud mööda suuskadest, kui kõige loomulikumast talisest liikumisabinõust ja mil kodumaa küllades leidus selle tõttu ka rohkesti häid suusa eppi.

Oleme varemalt maininud tähtsat osa, mis Eesti suusaspordi praegusel renessansil on kaitseliidul. Järjekorralised üleriiklikud suusavõistlused lähevad korralduselt ja osavõtult rohkel määral kaitseliidu talle alla. Oma ulatuselt ja tähtsusele ületavad nad kaugelt Eesti esivõistlused suusatamises, mida iga aasta korraldab talispordiliit.

Läinud aastased esimesed üleriiklikud suusavõistlused Tapal olid oma laadilt spontaansed ja ilmutasid selgelt, kui hästi nende korraldamisega tabati üldist poolehoidu suusatamisele, mis on talispordi ideaalsemaid alasid. Tapa üleriiklikkude võistluste edu oli suureks ja põhjapanevaks aluseks suusatamise nüüdsele edule. Tapa võistlused kasvasid oma mõõtudele üle ootuste ja seejuures oli loomulik, et seal tuli ette mõningaid puudusi, seda eestkäit korralduse küljest. Säärane suurkorraldus suusatuse alal oli meil esmakordne, puudus tarvilik vilumus ja selle tõttu olid üksikud puudused hästimõistetavad. Märkimata ei saa jätta, et need puudused korraldusel ei avaldanud mingit olulist mõju ja Tapa võistlustest jäi lõpumulje üldsele koguni väga hea.

Tapa esimestele üleriiklikkudele järgnevad praegu

teised üleriiklikud Rakveres. Tänavu on hea suusatuskohana omale teinud nime Otepää, seda sealsete eriti kohaste maastikuolude tõttu. Mitmel puhul on Otepääd koguni nimetatud Eesti St. Moritzina. Seda võib olla Otepää midugi en miniature, sest Otepää väiksed kuppelkingud ei ole ju lähedalt võrreldavad St. Moritzi Alpi-mäestikuga, selle n. n. „Euroopa katusega“. Selge on siiski, et Otepää pakub meie kodumaa kohta vast kõige paremat suusamaastikku, millele Rakvere lähedale ei ulatu. Kindel on see, et Otepää nimetamisel Eesti St. Moritziks ei saa Rakvere kohta öelda, et viimane oleks Eesti Davos. Tuleval aastal tuleb üleriiklikkude suusavõistluste koha valikul vist peatuma jääda Otepäele ja seda lõplikumalt — ka edaspidiseks. Maailma suusatamises on üldine nähe, et mägestiku suusatamine võidab ikka enam pinda ja tasamaa suusatamine on alalisel taandumisel. Mägimaastiku võlu või paremus, kuidas seda ka ei nimetataks, on mõistetav otsekoheselt igale suusatajale, kes suusatanud tasamaal ja selle kõrval ka kinkudel roninud ja sealt alla lielnud.

Propaganda ja populariseerimise mõttes on küll paremust üleriiklikkude suusavõistluste pidamise kohtade vahetamises. Sellega tuuakse suusatamine suurvõistluste kaudu vahetusse lähedusesse iga maakonnaga. Siin ei saa aga eitada ka paremust, mida pakuks iga-aastane kindel võistlusmaa, ütleme Otepääl. Norras, Rootsis ja Soomes on kõikjal iga-aastased suuvõistlused ühes ja samas kohas alaliselt kindla võistlusteega, mis valitud kogu maa kohta kõige sobivamana.

Tänavuste Rakvere võistluste kohta on teada, et

seal „suusamaratoni“ - tee on valitud raskem, kui see oli eelmisel aastal Tapal. Eesti „suusamaratoni“ pikkus on 25 km, mis meil praegu kõige pikem võistlusmaa suusatamiseks. Võrrelduna teiste maadega on selle pikkus meil ka en miniature, sest välismaail tähendab suusamaraton harilikult 50 km ja on ka kuni 100-km distantse.

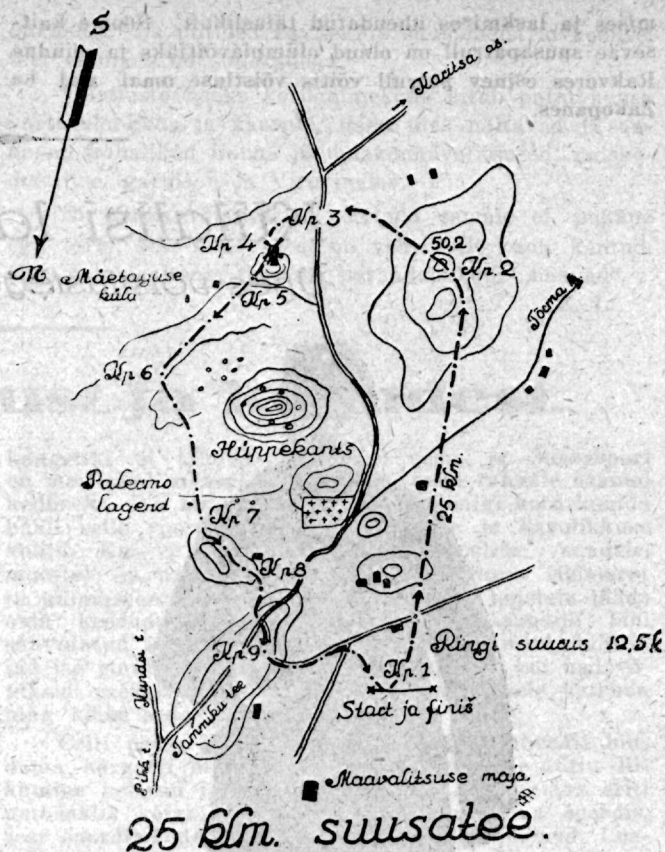
Suusatamises ka tippsaavutusi hästi ei märgita rekordidena. Väga suur mõju suusavõistluste tagajärgedele aja suhtes on võistlusteel ja ilmastikul. Suusavõistluste lühemaid distantse, näiteks 10 km, on tihti väga raske võrrelda, sest üks 10 km võib olla suusatatud Rakvere tasamaal ja teine Otepää murdmaal, milles on suur vahe. Relatiivselt ja väga relatiivselt annavad suusarekordid siiski pildi suusatamise edenemise määra. Suusavõistlused ei tarvitse ju kaugeltki olla ja ei peagi olema mingi kihutamine ainult rekordide järel, kuid täiesti mõistetav on, et asja edenemisel tulevad paremad tagajärjed täiesti loomuliku tulemusega.

Praegused Eesti ametlikud suusarekordid on kõigi kolme distantse kohta kaitseliitlaste Th. Andressoni, Viru malev, nimel. Tema saavutused, mis kõik püstitatud 1923. a., on järgmised: 5 km 18.12,6, 10 km 37.12,2, 25 km 1.54.49,4. Kaitseväge rekordid on: 5 km rms. E. Freiberg 22.27 (1928. a.); 10 km n.-ltn. A. Veborn 42.47 (1928. a.); 25 km n.-ltn. O. Mõttus (1928. a.) 1.50.32. Kaitseliidu rekordid: 3 km malevl. J. Koovit (Sakala m.) 13.26,7; 4 km instr. A. Kongas (Pärnu m.) 16.03; 5 km spordipealik O. Rästas (Viru m.) 24.33,4; 10 km malevl. J. Koovit (Sakala m.) 46.39,6; 25 km malevl. Th. Andresson (Viru m.) 1.55.41.

Üleriiklikkude võistluste suur ala on meil 25 km, milles võisteldakse riigivanema rändauhinnale. Sellel distantstil saavutas Tapal n.-ltn. O. Mõttus (kaitseväge) aja 1.50.32, mis parem Eesti rekordist ja Eesti kõige parem saavutus 25 km kohta. Sel võistlusel saavutas kaitseliit 6., 7. ja 9. koha vastavalt malevlaste Th. Andressoni (Viru m.) 1.55.14, R. Niilovi (Narva m.) 1.55.19 ja E. Papa (Harju m.) 1.58.06 kaudu.

Treening tänavuste üleriiklikkude võistluste vastu on olnud intensiivsem läinudaastast. Soodsatel ilmasuhetel peaks saavutatama uusi senistest paremaid tulemusi. Eeldusteks neile on seejuures ikkagi ilmasuhted. Mis igal võistlusel on kõige kaaluvamad tegureid — see on võistlusmoment ise. Nagu elu kõigis avaldustes, on võistlusmomentil spordivõistlustel esmajärguline tähtsus. Nüüdsete võistluste kohta võib ette olla täiesti kindel, et võistlusmoment neil on tüüpe ja rikkalik. Ennustuste alal võiks isegi öelda, et võistlused võivad tulemustelt anda mõndagi üllatuslikku. Need võimalikud üllatused tulemustes oleksid uueks kinnituseks, et suusatamine on meil eriti hoogus ja eduline.

Tänavuste üleriiklikkude võistlustega seltsib veel uudsusena suursündmus, mida selleks võib nimetada liialdamatult. See on Soome suusameeste osavõtt Rakvere võistlustest. See ei ole esmakordne mitte üksi üleriiklikkude võistluste kohta, vaid

25 km. suusatee.

on samaks ka kogu Eesti seniste suusavõistluste kohta. Seni ei ole meil peetud ühtki rahvusvahelise ilmega suusavõistlust. Nüüdne Soome suusameeste osavõtt sünnib kvaliteedilt ja kvantiteedilt täiesti head pilti pakkuvalt kogu maailma suusatamise saavutuste kohta. Esinevad hõimud on oma kuulsa kodumaa suusameeste paremast klassist ja sel on võrdne tähendus ka maailma üldise suusaklassi suhtes. Suusatamise alal on soomlased maailma esirinnas. Seda positsiooni kinnitasid soomlased unesti vast viimastel päevadel suure osavõtuga rahvusvahelistel suusavõistlustel Zakopanes, Poolas. Seal oli norralaste ja rootslaste osavõtule vaatamata soomlaste triumf täielik, kuna soomlased võitsid 50 ja 18 km võistlusel mõlemas kaks esimest kohta. Maailma paremateks suusameesteks on kolm põhjariiki Soome, Rootsi ja Norra, kuna kesk-eurooplased vaatamata oma ideaalsetele mägimaastikkudele ja ilmastikuoludele neile veel lähedale ei ole jõudnud. Selle põhjuseks on ka asjaolu, et suusatamine Kesk-Euroopas on tunduvalt noorem kui Soomes, Rootsis ja Norras. Nüüd Rakveres näha Soome kaitseliitlastest meistersuusatajaid esinemas on haruldane võimalus meie suusatajatele. Teadupärast mõjub vahetu vaatlus ja asjaga tutvumine palju õpetlikumalt ja tulemusrikkamalt kui õpetus sõna ja pildiga.

Lisaks Soome kaitseliidu suusatajatele esineb Rakvere võistlustel ka Soome kaitseväge suusapatruill. Kaitseväge patrullsuusatamises on Soome vast maailma kõige parem. Neil on võimed suusata-

mises ja laskmises ühendatud täiuslikult. Soome kaitseväge suusapatrull on olnud olümpiavõitjaks ja nüüdne Rakveres esinev patrull võitis võistluse omal alal ka Zakopanes.

Ei ole kahtlust, et Rakvere üleriiklikud võistlused, mida õigustatult võime nimetada Eesti suusapäevadeks, annavad täie edu.

Toomas Kivi.

Külalisi lahe tagant. Ühes võistlustega ka suusanäitus.

Soome kaitseliidu peastaabi kehalise kasvatuse juhataja major K. E. Levälähti.

Paukua pakase peale vaatamata algasid kaitseväge, kaitseliit, piirivalve ja politsei oma kauaoodatud suurspäevi, üleriiklikke suusavõistlusi, 14. veebruaril.

Esimesena kuulutab pakasele sõja kaitseväge, siis hiljem ühinevad temaga truud liitlased, 15. veebruaril — piirivalve ja politsei, 16. veebruaril — kaitseliit.

Võistluste pidulikkuse ja meeleolu tõstmiseks aitab palju kaasa osavõtt mainitud võistlustest vennasrahva Soome kaitseväge ja kaitseliidu suusameeskondade poolt, kelle ridades leiame Soome parimaid ja vanimaid suusatajaid.

Soomlaste osavõttu võistlustest peab võtma kui õppetundi meile, kus suusatamine on veel lapsekingades. Siin avaneb meil võimalus võistluste kestes jälgida ja tutvuda Soome suusaspordi kõrge tasapinnaga.

Soome kaitseliidu suusameeskonna koosseis:

1. Väino Väänänen — Viipuri malevast, Soome kaitseliidu meister 20 km suusatamises 1928. a.

2. Matti Raivio — Jyväskylä malevast, vanim ja parim Soome suusataja, kes Soome värve taliolümpiaadil on kaitsnud.

3. Akseli Kasper — Mikkelin malevast.

4. Olli Pullola — Etelä-Hämeen malevast.

5. Toivo Nykänen — Etelä-Hämeen malevast, k. a. Soome meister kombineeritud suusatamises (18 km ja suusahüppes).

Esindajateks — hr. Emil Koskinen, Soome kaitseliidu peastaabi kehalise kasvatuse inspektor, ja hr. Einar Pakkala, Keski-Pohjonmaa maleva instrktor.

Soome kaitseväge meeskond esineb läbisõidul Zakopanes, Poolast, Helsingi, kus ta osa võttis suurtest rahvusvahelistest suusavõistlustest ja saavutas hiilgava võidu patrullsuusatamises.

Meeskonna koosseis: 1. lipnik Kuvaja, 2. veltveebel Karhunen, 3. kapral Leminen, 4. kapral Hujanen ja 5. reamees Heikkinen.

Soome kaitseliidu suusatajad võtavad osa 10 ja 25 km suusatamisest, Soome kaitsevägeelased 25 km suusatamisest.

Näpunäiteid mäesõidus ja hüpetes annab hr. Toivo Nykänen.

Võistlusi korraldava komisjoni poolt on võistluste kava jaotatud järgmiselt:

Neljapäeval, 14. veebruaril.

Kell 10.00 — kaitseväge 10 km suusatamine B klassis.

„ 11.00 — kaitseväge 10 km suusatamine Eriklassis.

„ 11.15 — kaitseväge 10 km suusatamine A klassis.

Reedel, 15. veebruaril.

Kell 10.00 — piirivalve ja politsei 5 km suusatamine.

„ 11.00 — kaitseväge patrullsuusatamine.

Laupäeval, 16. veebruaril.

Kell 09.00 — kaitseliidu 10 km suusatamine A klassis.
Soomlaste osavõttul.

„ 09.15 — kaitseliidu 1 km suusatamine noortele.

„ 10.15 — kaitseliidu 5 km suusatamine B klassis
ja vanematele kaitseliitlastele.

„ 13.00 — piirivalve 10 km patrullsuusatamine.

„ 14.00 — kaitseliidu 10 km patrullsuusatamine
ühes laskmisega.

Pühapäeval, 17. veebruaril.

Kell 09.00 — kaitseliidu 3 km suusatamine noortele ja vanematele kaitseliitlastele.

- Kell 10.15 — hüpete ja mäesõidu demonstreerimine.
 „ 14.00 — Eesti ja Soome kaitseväge ning kaitseliidu, Eesti piirivalve ja politsei ühine 25 km suusatamine.
 „ 19.00 — aktus ja mälestusmärkide väljaandmine.
 „ 21.00 — ühine koosviibimine.

Uudiseks on samal ajal kaitseliidu korraldusel ärareetav suusanäitus, kus esinevad väljapanekutega Tartu spordiriistade vabrik, kaitseliidu peastaap, „Ko-

dukäsitöö“ ja mitmed kaitseliidu suusameistrid kodusel teel valmistatud suuskadega.

Võistluste heaks kordaminekuks aitab palju kaasa vastutulelikkus ja kaasabi, mida üles näitavad ja annavad kohalikud linna- ja maakonnavalitsused, naiskodukaitse, garnison ja Viru malev.

Ei tohiks võistlejaid peletada eemale ei pakane ega torm, sest nende eest on vääriiselt hoolt kantud. Soe saun ja kuum tee, see parandab kõik „haavad“.

E. L.

Suusaspordi lõbusust ja kasudest.

Kui esimesed lumihelbed taevast langevad ja salakavalalt lähedale hiilunud külm kipub meid näpistama, on esimeseks mõtteks lõpmatute lumiväljade vallutamise suuskadel, s. o. suusaspordi harrastamine.

Toome suusad panipaigast päevavalgele, raputame neilt suvise tolmuga ja seame nad „lahinguyalmsis“, et esimesel võimalusel tõtata välja loodusesse.

Ja seda tungi ning tarvidust värske, karastava looduse järele tunneme kõik, kes me suuremalt osalt, olude sunnil, oleme sunnitud päeva päeva kõrval saatma mööda kinnises ruumis, sumbumud õhus, küürutades oma igapäevase töö kallal.

Me vajame tugevaid liigutusi, mitmekülgset arendavaid kehalisi harjutusi. Me vajame seda, mis igapäevane töö ja leivamure on surunud tahaplaanile.

Kui suvel tundub puudus spordiväljadest, kui sügisel oleme sunnitud nii mõnigi kord loobuma harjutustest võimlate puudusel, siis talvel võime kõike seda teha tasa mitmekordselt. On ju meil piiramata vabadus liikumises ja liiglemises lumeväljal, niikaugele kui silm ulatub. Võimaldab ju meile tuulevarju ja puhkamiseks tarvilist vaikust talveehtes mets.

Tugev keheline töö suusatamisel arendab kangujäänud lihasgruppe, paneb töötama siseorganid, arendab meie vaimlisi omadusi, tahtejõudu, julgust jne. Sõnaga me oleme täis elujõudu ja noorustuld. Kõiki neid omadusi läheb meil tarvis võitluses olemasolu eest. Viletsana vaimliselt ja kidurana kehaliselt hävineme kiiresti.

Suurimaiks suusaspordi harrastajaiks on peaaegjalikult põhjamaa rahvad: norralased, rootslased, soomlased jne., kus tarvidus selle spordiala järele ja armastus selle vastu on imbumud rahvase maast-madalast, kus seda harrastavad kõik, alates põlvpeikusest poisipõnnist vana raugani. Kaasa aitab veel omakord siin pikemat aega püsiv lumerohke talv.

See ülirasulik ja mitmekülgset arendav spordiala on võlunud ka neid rahvaid, kelle talv lühike ja lund otsima peab tikutulega. On katsutud luua harjutusvõimalusi kunstlikul teel, eriti selleks loodud lume ja jääga.

Eesti talv on lühike, sageli ka lumevaene, kuid oleks patt käed rüpes hädaldades jääda istuma. Pükste pikkuse järel tuleb sirutada ka jalgu. Nõnda ka siin! Meie peame talvelt võtma, mis on võtta. Peame tõmbama kaasa noori kui vanu, mehi kui naisi.

Ja eriti just viimaste aastate kogemused ja andmed tõendavad seda asjaolu, et suusaspordil meil iga aastaga võtab suuremat hoogu. Suusatajate pere kasvab järjekindlalt. See on rõõmustavaks nähteks, kuid

kaugeltki ei tähenda see veel seda, et suusaspordil on meil täiel määral lõõnud läbi, meie rahvale saanud koduseks. Nii mitmelt poolt on nii mõnigi kord kuulda häälli selle spordiala otstarbekohasuse ja kasulikkuse kohta. Kas ta just sobib kõigile, noortele, vanadele, meestele ja naistele? Nii mõnigi on heast südamest ja inimarmastusest soovitanud eriti just naistele jääda oma keedupottide juure, kaheldes suusaspordi läbi saavutatud kasus. Võib olla kindel, et need kahtlused ise muutuksid kirglikeks suusatajaiks, kui nad võtaksid vaevaks oma nahal ükski kord järele katsuda ning kõike seda mõnu ja lõbu kaasa elada.

Eriti peaks suusatamist kui liikumisvahendit hindama kõrgesti maarahvas, kui paksu lume tõttu liikumine hobusel ja jala raskendatud. On ju maa eriti umbusklik kõigi uuenduste suhtes, eriti aga spordis, sest spordimõiste pole kaugeltki siin läbi lõõnud. Loetakse ju rasket põllutööd siin isegi spordiks. Milleks siis mitmekordne pingutus?

Hakkab talutaat suuski talvel hindama sama kõrgelt kui suvel hobust, ilmuvad suusad taadile, cidale, samuti Jütsile ja Atsile. Hiljem meisterdab suuski eesotsas isaga kogu pere.

Suuskaade igapäevasel tarvitamisel selguks ka sportliku külje võlvus, mille tagajärjeks on suusaspordi harrastav küla, suusaspordi harrastav rahvas.

Sama aegjargu on elanud läbi teisedki põhjamaa rahvad, kus suusk esialgu oli võetud tarvitusele liikumisvahendina ja hiljem muutus sporditarbeks, ja suusatamine spordiks.

Kaitseliit on seadnud endale eesmärgiks talvel suusaspordi propageerimise. Selleks on muretsetud igal aastal rohkel arvul suuski, moodustatud suusajaamu, korraldatud suusatamise kursusi, milledest võtnud osa rohkel arvul ka mitte-kaitseliitlasi.

Kuni käesoleva aastani muretsetud suuskade arvu järele tuleb iga 13 kaitseliitlase peale üks paar suuski. Arv on väike, kuid see % suureneb iga aastaga järjekindlalt.

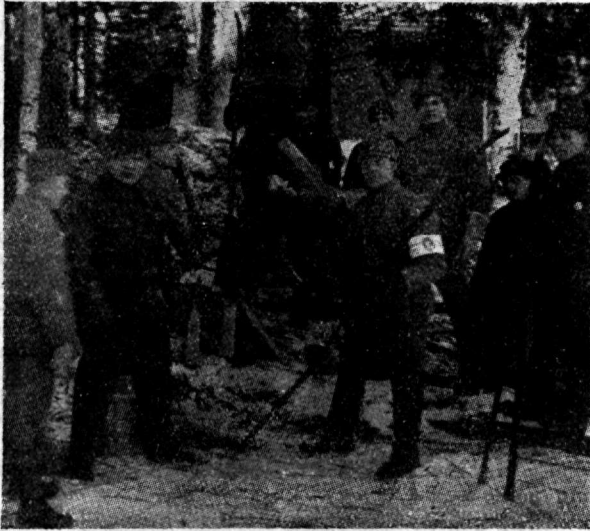
Iga kaitseliitlane peab olema ka keskmine suusataja, selle saavutame aja jooksul.

Ja kui kogu kodukaitsjate pere on imbumud läbi teadmisega suusaspordi kasust ja võlvusest, kui nad oma eeskujuga tõmbavad kaasa ka teisi, harilikke kodanikke, siis ei ole see aeg mägede taga, kus suusaspordil muutub rahvaspordiks, kus suusaspordiga arstime grippi, kus suusaspordi harrastades nii mitmed kehaliselt ja vaimliselt kidurad muutuvad terveks kui kalad vees.

E. L.

Ligi kuu Tuusala pealikutekoolis.

Suomen Suojeluskuntain Yleisesikunta korraldusel peeti k. a. 2.—29. jaan. Tuusala Päälleystökoulu juures järjekorralist kehalise kasvatus kursust Soome kaitseliitlastele.

Soome pealikutekooli õpilased suuski tõrvas.

Kursustele oli malevatest komandeeritud 52 kaitseliitlast ja Soome kaitsevääst 1 ohvitser.

Kursuste tööst lubati võtta osa ka Eesti kaitseliidu peastaabi spordipealikul, kes selleks sinna komandeeriti, et tutvuda eriti Soome kaitseliidu suusaasjandusega ning suusaüksuste tegevusega.

Mainitud kursuste õppekavasse kuulusid: suusamine, võimlemine, anatoomia, füsioloogia ja võimlemise teooria.

Kursuste juhatajaks oli peastaabi spordiosakonna pealik major K. E. Levälähti, Soome vanem võimlemisõpetaja ja lugupeetud sporditegelane, kelle sulest on ilmunud mitmed silmapaistvad raamatud kehalise kasvatusel alal. Abilisteks malevatest ja peastaabist olid komandeeritud erialade instruktorigid.

Kursus möödus tugeva töö tähe all, hommikust kella 7-st kuni õhtu kella 18-ni.

Eriti kriipsutati alla võimlemise ja suusatamise tähtsust kui kaitseliitlast kehaliselt hästi arendavaid alasid.

Õpilaskond asus töö juure suure innuga, et ammutatud teadmisi ja oskusi hiljem ära kasutada kaasvõitlejate juhatamisel.

Õpilaste seas leidsid ka mõned Soome suursportlased, nii näit. kümnevõistleja Husari ja mõned teised.

Järjekindlate suviste ja taliste kehalise kasvatusel kursuste abil valmistatakse aja jooksul ette Soome kaitseliitlaste pere mitte üksnes isiklikult kehaliselt tugevaks, vaid ka heaks õpetajaks ja juhatajaks teistele, algajatele ja nõrgematele vendadele. E. L.

Spordielu Viru malevas.

Spordielu Viru malevas on paari viimase aasta jooksul jõudsasti arenenud. Seda nähtust soodustab asjaolu, et Viru maleva spordipealikuks on Berliini kehakasvatuse ülikooli lõpetanud Eesti suusameister Th. Andresson. Viimane on kõik oma jõu rakendanud Viru maleva spordielu paremale järjele tõstmiseks. Möödunud aasta töö tulemuseks oli Viru maleva kaalukas võit Tapa taliolümpiaadil. Käesoleval talvel määrati juba alul kõik pühapäevad kindlaks mingisuguseiks sportlikeks retkeiks või propagandavõistlusiks jne. Jaanuarikuu alul pidi sõidetama Väike-Maarjasse, et koha peal teha selgitustööd kaitseliidu spordielu süvendamiseks, kuid halva ilma tõttu tuli kavatsustele kriips peale tõmmata. Teine retk suuskadel Jõhvis 27. jaanuaril õnnestus aga hästi.

5-liikmeline meeskond (Andresson, Lille, Verder, Siirak ja Jürgens) sõitis hommikuse rongiga Kabala jaama, kust jätkati retke suuskadel keset raudteed. Esimene etapp sõideti kõva tempoga. Siis väsis Jürgens ja sõitis Püssi kaubarongil järele. Püssis peatuti 1½ tundi. Siit sõideti peatumatult Sompja jaama, kuhu olid Jõhvi malevkonna esindajad Luts, Suusik, Tartland, Runge, Pärtens ja Ilves vastu tulnud. Ühiselt jõuti ½1 päeval Jõhvi alevikku. 42-kilomeetriline matk oli rakverelasil seljataga. Väsinud suusatajad paigutati Jõhvi seltskondlikku klubisse korterisse, kus neile karastuseks soe tee juba ees oli. Kell 6 oli lõuna.

kutsutud külalistega. Lauas viibis alevivanem Käbin, majandusülem Lepp, malevkonna esimees Kusekänd, abi Saik ja palju teisi kaitseliidust ning 4. jalaväe pataljonist. Lõunalauas keerlesid kõnelused jällegi kaitseliidu sportlike küsimuste ümber. Mõttevahetustest selgus, et maal spordielus palju teha ei saa, sest puudub nii materjal kui ka juhid. Linnas on võimalusi palju rohkem. Viru malevale on keskpunktiks Rakvere, kust palju juhatusi ja näpu-

Viru maleva suusatuusad. Keskel Eesti meister Th. Andresson.

näiteid saab. Öhtuse rongiga sõitsid rakverelased koju tagasi.

Pühapäeval oli lõpp esimese Eesti suusahüppemäe avamisega Tõrmas, J. Tiivase krundil, Kõrgemäel. Juba aegsasti hakkas publikut voolama hüppemäele, küll voorimeestel, jala ja suuskadel. Ilmusid seda vaatama noored ja vanad, lähedalt ja kaugelt. Varsti seisis inimüür kahel pool hüppekohta. Kell 3 lehivad riigilipud kahel pool trampliini, neid ühendab punane lint. Jõuab kohale Viru maleva pealik G. Vaher ja hüppajad Andresson, Lille, Harpe. Päevakohase kõnega pöördub pealik major Vaher publiku poole, toonitades, et ka meie talispordlased peavad tundma

õppima viimase aja moodsamat talispordi ala — suusahüppeid. Suusahüpetel on suur praktiline tähtsus kodukaitsjate julguse, osavuse ja meelekindluse kasvatamisel.

Jõuab kätte ajalooline silmapilk. Th. Andresson teeb esimese hüppe õnnestunult. Temale järgnevad Lille ja Harpe. Hulk aega demonstreeritakse veel hüppeid. Aegamööda valgub publik laiali. Möödas on Rakvere ja kogu Eesti suursündmus.

Maa malevkondadesse on palju suuski laiali saadetud. Seal valmistatakse ka kõvasti suusavõistluste vastu.

Suusakursused Pärnus.

Pärnu maleva korraldusel peeti 31. jaan. kuni 3. veebr. suusakursusi kõigile asjast huvitatuile. Viimased osutusid üllatuseks korraldajatele kursusest hulgalise osavõtu poolest. Kursustele oli ligi sada inimest nii nais- kui meessoost kokku tulnud, kes suure innu ja tähelepanuga kuulasid instruktori asjalikku loengut.

Instruktor Kongas, kes kursust juhatas, andis esimesel päeval lühikese, kuid selge pildi suusatamise tähtsusest, ajaloost, suuskade valikust, hoolekandest jne. Suusakursuse teisel päeval oli praktiline suusasõit maastikul, kus läbi võeti igasugu suusatamisstiile ja pöördeid. Otse imestada võis kursuslaste head taipamist ja ettenäidatud võtete kiiret omandamist. Kolmas kursuse päev kujunes huvitavaks. sest päevakavas oli ette nähtud harjutustund mägedes. Instruktor seletas lühidalt, kuidas mägedest üles minna ja alla tulla, kuidas alla liueldes pöördeid teha jne.

Kursuste lõppedes on Pärnus suusatamise vastu suurt huvi märgata ja kogu Pärnu ümbrus on suusa-

jälgedega kaetud. On palju soove veel edaspidigi näha sarnaseid suusakursusi, mis aitaks propageerida seda ala viimse võimaluseni. Pärnu malev on teinud algatuse andes kõigile võimaluse suuskadel harjutamiseks, teised organisatsioonid püüdku samuti seda ala laiemale rahvahulkadele tutvustada.

Pärnu maleva suusakursused 31. jaan.—3. veebr. s. a.

Kindral E. Põdder'i austamine.

Noorel Eesti riigil on oma lühikese ea peale vaatamata küllalt olnud katsumisi, millal kodumaa paremad pojad on võinud ja saanud näidata oma valmisolekut kodumaa parema tuleviku rajamiseks kõik teha, mis nende võimuses.

Üks nendest parematest kodumaa poegadeist, kes Eesti riikluse loomisel võrratu organisaatorina enastalgava tööga Eesti kaitseväge vormeerimise eesotsas kodumaa iseseisvusele soodsa eelduse lõi ja lõpuks sõjapäevil vaenlase vastu rind-rinnalt teistega välja astus, on meist kõigist armastatud kindral-major Ernst Põdder.

Tema juubelpäeval, 10. veebruaril s. a., mil E. Põdder astus paremasse meheikka, oli meie poliitika ja avaliku elu tegelastel, Eesti kaitseväl ning kogu Eesti rahval võimalus kindral E. Põdder'ile tema teenete eest vabariigile pisutki tänu avaldada.

Aupäeva hommikul äratab sünnipäevalapse kaitseliidu orkester. Selle järele võtab juubilar vastu õnnesoove küll organisatsioonidelt, küll üksikutelt, keda koguneb kindrali korterisse tema auhommikul õige palju. Kõik ruttavad sünnipäevalapse juure südamlikkude õnnesoovidega. Käepigistusi üksi tuleb niipalju, et kindral tõsiselt kartust avaldab, kas ei tule homme kanda kätt sidemes!

„Estoonia“ aktusel.

„Estoonia“ kontsertsaali hakkab kogunema publikut juba kaugelt enne kella kolme. Kell 1/24 on kõik kohad võetud, nii et hilisemad juuretulijad peavad leppima püstiseismisega. Aga see ei heiduta kedagi, igauks, kes juure tuleb, jääb kannatlikult seisma ja ootama kõigist armastatud juubilari päralejõudmist.

Viimaks jõuabki kätte see oodatud hetk. Auväärt kindral E. Pödder astub, kaitseleidu mängides tervitusmarssi, kergel sammul läbi noorseppadest moodustatud spaleeride rea oma aukohale. Teda austavad saalisviibijad püstitõusmisega ja sõnata õnnesoovidega silmis. Silmapilk on tõesti ülev. Püüame tungida sel hetkel oma pilkudega juubilar'i hingesse, kuid see ei õnnestu: tule ja veega karastatud sõjamees oskab varjata oma tundeid. Seepärast võime ainult aimata, mis tunneb juubilar sel suurel hetkel südames. Arvame, et ta tunneb õige palju.

Kuid meie seltskond, meie sõjavägi — kogu meie rahvas pidi tundma veel rohkem, nagu selgus pärast kolonel Vahtramäe avakõnet end. riigivanema K. Pätsu sõnadest. Säärase soojusega kui kõneles K. Päts juubilarist ja tema teenetest Eesti riikliku iseseisvuse rajamisel võib kõnelda ainult selle kodumaapoja 50. eluaasta hommikul, kes on toonud ohvriks oma kõige parema, mis tal on, kodumaa kauni tuleviku altarile. Sõjamehena on kindral E. Pödder mitmel korral tõestanud oma valmisolekut ohverdada kodumaa eest kõige kallima, mis tal on — elu. Seepärast ütles K. Päts täie õigusega, et sõjamehed pole organiseeritud tapjad, nagu ühed ringkonnad alles hiljuti arvasid, vaid o m a e l u o h v e r d a j a d! Seda tunnustas ka kokkutulnud publik oma tugevas aplausis väljenduva solidariteediga K. Pätsu sõnade pooldamise aadressil.

K. Pätsu kõne haaras oma tundelikkusega kõik saalisviibijad, kuna sellest hoovas palju mõtteid ja tundeid, mis olid kõikide kohalviibijate südamele õige lähedal.

K. Pätsu järel astus kõnetooli Tallinna linnapea A. Uesson, soovides Tallinna linna nimel juubilarile palju jõudu ja edu oma senise elutöö jätkamisel. Edasi tervitas juubilar'i kaitseleidu ülem kindral J. Roska, andes üle auaadressi vabariigi kaitseleidu ja naiskodukaitse poolt. Edasi järgnesid tervitused vabadussõja vendade liidult, 1. Eesti polgult, Tallinna Eesti sõjaväelaste liidult, Eesti Punaselt Ristilt, ohvitseride keskkogult, noorseppadelt, Lääne maavalitsuselt ja Haapsalu linnalt, Tallinna malevalt, Tartu linnalt ja maavalitsuselt jne. Kui vahepeal tilluke Anton on kannud ette kauni viiulisoolo, astub mürisevate aplauside saatel

kõnetooli juubilar ise.

„Loodan ja püüan,“ kõneles lugupeetud kindral E. Pödder, „et selles lugupidamise avalduses, mis minule täna saanud osaks, ei tuleks pettuda neil ringkonnil, kes mind tänasel päeval nii suurte aupakkumistega üle külvavad. Kuigi kõik need lugupidamisavaldused on otsejoones sihitud minu poole, tahan siiski möönda, et suur osa neist on määratud kogu Eesti kaitse-

väele. Olen nähtavasti sündinud õnneliku tähe all, muidu ei oskaks ma ära seletada, mil kombel saatus mulle nii palju ülevaid hetki on sulle paisanud. Pean veel eriliselt rõhutama, et kogu oma tegevuse ajal Eestis olen ma suurt kaasabi leidnud nii poliitiliste tegelaste, oma kaastööliste kui ka käsualuste keskel. Seepärast võin ma ka heameelega loota, et tänane lugupidamisavaldus on määratud kogu kaitseväge vastu, kes on tähtsam kui minu isik. Ja kui see lugupidamine kaitseväge vastu kestab edasi, siis on kindel ka meie rahva tulevik.

Lugupeetud daamid ja härrad! Lubage teile kõigile iseenda ja endiste ning praeguste alluvate nimel öelda selle suure kaaluva lugupidamise eest südamlilik tänu.“

Kõne järel tõuse publik püsti ja aplodeerib, aplodeerib suurele väejuhile ja paremale kodumaa pojale oma austust üles näidates.

Tormiliste kiiduavalduste raugedes mängis sõjaministeeriumi orkester päevakohase helitöö „Kriuscha lahing“. Kui selle järele hakati ette lugema kindral E. Pödder'ile saabunud telegramme, siis selgus, et neid oli tulnud kokku üle 300. Kõigepealt riigivanemalt, riigikogu esimehelt, sõja-, sise- ja teedeministrilt, Jaan Tõnissonilt, sõjaministri abilt, Läti saadik Seskiselt ja paljudelt Läti väejuhtidelt, kindral Tõnissonilt jne.

Telegrammide ettelugemise järele laulavad kõik koosolijad üheskoos „Eestimaa, mu isamaa“, mida saadab vägev kaitseväge orkester n. ltn. Reederi juhatusel.

Aktuse lõppedes ruttavad veel üksikud avaliku elu tegelased kindral E. Pödder'i juure, et veel kord ta kätt suruda ta kõrgel aupäeval.

Siis minnakse lõppeks laiali kindla veendumusega südames, et tänane päev on olnud ilusamaid ja heledamaid meie rahva uuestisünni ajaloos.

Pärast pidupäeva.

Otsin juubilar'i üles pärast tema aupäeva tema korteris. Alati sõbralik ja lahke, viib juubilar mu söögituppa nagu lilleaeda, mis on veel ehtes eelmise päeva suurest juubelist. Seal ma siis avan oma märkmiku kavatsusega usutleda kindralit, kuna ühes minuga vist väga paljud tahavad teada, kuidas hindab juubilar ise möödunud pidupäeva.

— Ma olen väga liigutatud ja õnnelik, jutustab juubilar avalikult. Aga seda poleks tarviski, sest ma tunnen seda nõndasama. Ma ei küüni küsimagi, mis sugune silmapilk eilsest päevast oli kauneim juubilar'i meelest, sest ma tean ja tunnen, et kogu päev oli ilus.

— Nii soe on südames ja nii külm on õues, ütleb mulle kindral jumalagajatul. Ja tõesti, ma mõistan seda soojust ja tunnen seda külma kohe tänavale astudes.

Iseäranis Toompea ulub ja vingub külmade tuulte käes. Aga siinsamas Toompeal on ka palju, väga palju sooje südameid.

Kümme aastat Saaremaa mässust.

16. veebruaril 1929. a. möödub kümme aastat sellest kurvast ja õnnetust päevast, mil algas palju kahjatsust esile kutsunud Saaremaa mäss. Seda tähtpäeva peame meie tuletama meele tõsise leinaga, kuna see sündmus oli üldse kurvemaid Eesti riikluse saamise ajaloos.

Nüüd, kus see kurb juhtum kuulub juba ajalukku, võime meie tagasihoidliku pilguga, toleaegeid olukordi arvesse võttes, Saaremaa mässu kui niisugusi põhjusi uurima hakata.

Üks asi, mis siin kogu selle kurva loo juures kõige enam selge on, on see asjaolu, et kõik n. n. reamehed tolle ebaõnnestunud mässukatse juures langesid lihtsalt kohalviibivate kommunistlike agitaatorite ohvriks. Mannermaast erakorraliste aegade tõttu ära lõigatud, oli saarlastel raske Tallinnas omariikluse loomise sihis kiiresti arenevates sündmustes teadlik olla. Seda teadmatust ja tumedat olukorda oskasid aga väga osavasti ära kasutada punased agendid, kes sihtisid alatute võtetega riigi poolt mobiliseeritud tägid sama riigi vastu.

Analüüsisides mässu tekkimise põhjusi üksikasjalisemalt, jõuame veendumusele, et üksikuid asjaolusid, mis löid korratuste tekkimiseks soodsa eelduse, oli terve rida.

Kõige pealt ei tohi unustada asjaolu, et Saaremaa oli väga palju kannatanud Saksa okupatsiooni all ja sinna tulid raudkiivrimehed sisse võitlustega. Selle

Saaremaa mässu mahasuruja v.-lt. J. Klaar.

Mässuaegne Eesti valitsuse komissar Saaremaal V. Neggo.

tõttu anti ka Saksa väejuhatuse poolt sõduritele võiduhinnaks kolmepäevane röövimisluba, missugust tähtaega aga sõdurid pikendasid omavoliliselt kuue päeva peale. On loomulik, et sarnane röövimine tegi terve rea külasid puupaljaks. Pole siis ime, kui mõned taluperemehed Kuresaare turult käisid toitu ostmas, — nii paljaks olid nad röövitud Saksa vägede poolt.

Teine asjaolu, mis lõi soodsa olukorra mässu tekkimisele, oli see, et ligi kaks kolmandikku Saaremaa mõisatest nende omanikkude poolt sööti oli jäetud. Inimesed kartsid sõna tõsises mõttes nälga. Parunid, kes veel kohal olid, maad inimestele harida ei annud. Kui keegi julges tähendada, et Tallinnas on Asutav Kogu kokku astunud ja küllap see maatarahvale maad annab, siis vastanud mõisnikud, et Asutav Kogu — see oleme meie. Et selle peale inimestel igasugune lootus maasaamiseks kadus, on iseendast selge. Viimase katsena saadeti lõppeks vastav delegatsioon Tallinna, kelle tagasijõudmine aga kahjuks jäi hiljaks, sest vahapeal oli mäss kohapeal juba alanud. Nõnda sattus ka valitsuse poolt maajagamiseks kohale saadetav volinik agr. Teetsov (praegune riigikogu liige) juba saarele astudes mässajate kätte vangi.

Kolmandaks põhjuseks võib nimetada asjaolu, et saarlased ei olnud seni enamlist valitsust oma turjal tunnud, mispärast Kingissepal ja Ko'l ka õige kerge oli enamluse vaimu pimedusega löödud saare talupoja ajju istutada.

Lõppeks ei ole päris tähtsuseta asjaolu, et Saaremaal ei olnud kindlat ühendust mandriga. Mandri ajalehti käis vast ainult Kuresaare, kuna maarahva ainsaks valgustajaks oli Kuresaares ilmuv käremeelne „Vaba Saaremaa“, kus muud ei tehtud, kui tõrvati ja sõimati Tallinna valitsust. Kui sinna juure lisada

Veel neli päeva!

Ärge unustage, et veebruari lõpul s. a. loositakse „Kaitse Kodu!“ aastatellijate vahel terve rida hinnalisi võituseid.

Iga kodanik, kes on 20. veebruariks uuendanud „Kaitse Kodu!“ aastatellimise, võib võita jalgratta, kohvergrammofoni, jahipüssi, paari häid suuski või väikekaliibrilise jahipüssi.

Ärge unustage uuendamast „Kaitse Kodu!“ tellimisi!

Loosimist ei pikendata!

veel Kingissepa käsilaste tugevat agitatsiooni, siis peaks olema selge, et silmapilk oli selleks küllalt soodne, et rahva seas rahutusi tekitada. Suure tõuke andis sellele muidugi kaasa saare rahva mobiliseerimine. Kommunistlikud agitaatorid keerasid asjaolud niivõrra pahupidi, et seletasid rahvale: mobiliseeritud mehed viiakse mandrile tapalavale. Kes ei uskunud, see võis igal ajal tutvuda Kingissepa taskus leiduva mobiliseeritud ja mandrile saadetud meeste nimekirjaga, kus kõigile teise ilma saatmise tunnuseks punane ristike oli juure märgitud. Rahvale seletati lausa otsekohe-selt, et Tallinna valitsus on parunite valitsus, meie alles läheme ja paneme Eesti rahva valitsuse maksmaks! Ei ole imeks panna, kui olukorra teadmatusega nuheldud saare talupoeg sarnaseid sõnu võttis puhta raha eest.

Tõsiasi on, et kõik eeldused olid mässu tekkimise poolt. Aga ta oleks võinud jääda ka tekkimata, kõige pealt juba nende paljude inimelude pärast, mis vajusid mässu tumedas udus manalasse.

Saaremaa tolleaegne valitsuse komissar hr. V. N e g g o, kes mõni aeg enne mässu puhkemist Tallinnas

käis, informeeris nendest tumedatest väljavaadetest, mis tol ajal saartel valitsesid, valitsust ja juhtivaid tegelasi. Et seisukorda parandust tuua, lepiti kindral E. Põdder'i ga kokku, et tema ühes saja ratsamehega koos hr. N e g g o ga sõidab Saaremaale ja seal teeb ühe ringsõidu, lase siis saarlased kuulevad sõdurite suust (kui nad juhtivaid tegelasi ei usu), missugune valitsus Tallinnas ametisse on astunud. Ratsameeste kaasasõit lükati aga mõningatel asjaoludel edasi ja nii ei saanudki nad enne Saaremaale sõita, kui hulk aega hiljem leitnant K l a a r i juhatusel „Lembitu“ pardal juba tekkinud mässu mahasurumiseks.

Mäss suruti v. leitn. J. K l a a r i dessantide poolt maha mõne päevaga ja nädala pärast oli saartel jälle rahu jalal. Alles siis, kui sini-must-valge lipp jälle võimsalt üle Saaremaa lehvima pandi, — alles siis tärkas saarlase hinges arusaamine tehtud patu üle oma isamaa vastu. Et seda pattu lunastada ja kätte maksta pimestajatele, olid Saaremaa mehed pärast väga tublid meie vabadusvõitluses.

T. V.

Maa sool.

Kaitseliitlased kui kultuurikandjad maal.

Läti parlamendi liige G. Milbergs kirjutab Läti kaitseliidu häälekandjas „Aizsargs'is“ kaitseliidust kui kultuuritegurist. Lätis on küll mitmesuguseid organisatsioone, kelle ülesandeks on ühtlasi kultuuri edendamine ja rahva vaimline kasvatamine, aga nende organisatsioonide töö piirdub peamiselt oma organisatsiooni piirides, kitsas ulatuses. Seepärast ükski neist ei avalda laiemat, mõõduandvat mõju.

Kaitseliidu organisatsioon on oma loomult kõige laialisem. Ta ühendab kõiki kodanikkude ringe vaata-mata poliitilistele maailmavaadetele.

Nüüd on aga näha, et kaitseliitlased, eriti maal, killustavad oma jõudu pisitillukestes seltsides kaastege-vad olles ja toime pannes tühiseid pidukesi, mis viima-sel ajal oma sisutuse tõttu inimesi on hakanud tüütama, ja huvi nende vastu rahvas hakkab kahanema. Nii-moodi see ei või edasi kesta.

Tõepoolest kaitseliitlased peavad olema elu juhtija-teks ja edendajateks. Nemad ei tohiks anduda massi mõjule, vaid peaksid ise seda massi juhtima soovi-tavas suunas, taotledes teatud sihte.

Kaitseliitlased on kõige suurem, kõige tugevam ja seega ka kõige mõjukam vaimlise ja füüsilise jõu koon-diis maal, ühes arvatud väiksemad linnad ja teised maa keskkohad. Seda jõudu ei saa jätta arvestamata.

Kaitseliidus on vanad põllupidajad, asunikud, maa-käsitöölised, intelligents j. t. Keegi ei räägi siin era-kondadest ja klassivõitlusest. Kaitseliidus olles ka vä-hem arenenud elemendid saavad tublideks, iseteadvateks kodanikkudeks, kes on valmis tarbekorral andma oma pea. Kaitseliidu osakonnad on rahvus-riikliku kasvatuse tsentrumid.

Tahtejõu ja südametunnistuse eest hoolitsemine — see on esimene kultuuri töö. Lätis on veel tuhandeid, kes ei usu Läti iseseisvusse ja paremasse, ilusamasse tulevikku. Vaimliselt kõrgemal seisvates, kultuuriliselt rikkamates riikides meie ei näe niisuguseid nõrgausu-lisi ja kahtlejaid. Seal tunnustab igaüks teatud juh-tudel ühiseid aateid — oma rahvast ja riiki.

Mil moel kaitseliitlaste kultuuritöö võiks areneda? Siin on palju võimalusi.

Nimetan neist mõned:

Riigi mõtte propa g a n d a. — Kaitseliitla-sed hoolitsevad rahu, korra ja julgeoleku eest. Teadliku, süstemaatilisel korraldatud propaganda abil on või-malik riiki teha kindlamaks, tugevamaks. Samuti võib propagandaga kõigutada ka kõige tugevama riigi or-ganismi aluseid.

Kaitseliitlased ärgu unustagu kunagi oma ettekan-netes, rongkäikudel, koosolekutel, manöövritel ja era-elus kui suur osa on propagandal.

Meie riigi vaenlased on täiesti teadlikud propa-ganda tähtsusest. Plakateid, üleskutseid, lippe, koos-olekuid, kõnesid, kirjutisi, isegi muusikat ja laule ka-sutatakse riigi vastu. Sinna juure kuuluvad rongkäi-gud, vastuvõetud resolutsioonid, märgukirjad, kuulutu-

sed, teated ajalehis. Kõik see mõjutab sügavalt massi — rahvahulka.

Kaitseliitlaste propaganda aade olgu alati kultuu-riline, isamaalsuse alustel. Mitte ässitada lõhkuma ja hävitama, vaid üles ehitama ja edendama. Ilma propa-gandata ei ole võimalik midagi saavutada. Kõige ilu-samad aated, kõige südime töö, kõige suuremad saavutu-sed — ei ole midagi, kui puudub vastav valgustus, vas-tukaja, selgitus — silmapaistev esitlemine.

Näitemängud ja ettekanded. Kaitse-liitlased peaksid püüdma pakkuda alati midagi uut ja enneolematut. Kõige sündsamad on teatrietendused. Teater pakub paljudele midagi. Hakates vähemate, ker-gemate paladega on võimalik publikut harjutada ja neid ligi tõmmata; pärast võib tulla raskemate näiden-ditega.

Kontserdid. Kaitseliitlaste korraldatud kont-serdid on küll seni vähe tuntud. Osakondade juures puuduvad praegu laulukoorid. Siiski viimasel ajal on mõnel pool asutatud kaitseliitlaste ja naiskaitseliitlaste koore. Seepärast on soovitatav igal pool suuremates kaitseliidu osakondades asutada laulukoore; nendest võiks osa võtta ka noorsugu väljaspool kaitseliitu.

Loengud. Loengutele tuleb pöörduda erilist tä-helepanu. Seni kaitseliitlased on rahuldunud loengu-tega kaitseliidusse puutuvate ainete üle: naabermaade kaitseliitlaste üle. Sellesisulisi loenguid peetakse ka praegu (küll võrdlemisi vähe). Puuduvad lektorid. Pealinna intelligents saab vähe aru meie kaitseliidust ja selle ülesannetest. Peale selle ei tasu end sõit pro-vintsi, kuna vastav tasu (honorar), mida suudavad maksa kaitseliitlased, ei rahulda neid, kes tahavad loengu eest 30—50 latti peale sõidu ja ülalpidamise. Iga loeng nõuab ometi ettevalmistust.

Ärgu kaitseliitlased oodaku palju pealinnast. Maal on küllalt teguvõimast intelligenti. Häid kõnemehi-lektoreid ei puudu ka kaitseliitlaste eneste hulgas. Teatud oludes ja hea tahte juures on võimalik leida lektoreid igasuguseid küsimusi käsitama.

Tõepoolest ei peaks ükski kaitseliidu poolt korral-datud pidu (ettekannete õhtu) olema ilma loenguta. Mitte ainult kitsaste kaitseliidu küsimuste üle, vaid ka kirjanduse, kunsti, seltskondlike küsimuste, meie rah-va ajaloo, vabadusvõitluse jne. üle. Palju võiks rääkida üldise kultuuri ja poliitika ajaloost. See mitte ainult ei rikastaks rahva teadmisi, vaid kasvataks usku ise-enesesse, oma paremasse tulevikku.

Kino. Siin on kõige kohasemad pildid naaber-maade elu-olust, eriti need, mis puutuvad teiste maade kaitseliitlaste elusse. Kuid ei pea arvama, et kaitseliitla-sed tohivad vaadata ainult militaristlikke filme, väga kohased on kõiksugused kultuuri ja tegeliku elu avaldu-sed, eriti filmid omamaa oludest. Soovida on, et pilte saadaks vastav sõnaline seletus.

Raadio. Viimasel ajal on maal tunnustamist leidnud ja laienemas raadio. Kuna üksikule kalliks lä-

heb muretseda head raadioaparaati, siis peaksid kaitse-
liidu osakonnad muretsema tõesti head aparaadid. Raa-
dioaparaat pakub teiste ettekannete hulgas kuulajatele
teatud huvi. Nii võiksid ka äripäevadel kaitseliitlased
ise pärast tööpäeva koguneda oma ruumidesse ja raa-
diot kuulates mõnuga aega mööda saata.

Lugemislauad, raamatukogud. Ar-
vesse võttes üldist kehvast maal ei või igäüks enesele

lehti tellida või raamatuid osta, et oleks vabadel silma-
pillkudel midagi lugeda. Seda võib ainult vastav or-
ganisatsioon ühisel jõul. On tähtis lugeda mitut aja-
lehte, et saada asjalikku ülevaadet kõikidest sündmus-
test. Veel suurem tähtsus on headel raamatutel. See-
pärast on mitmed kaitseliitlaste organisatsioonid kor-
raldanud oma lugemislaua ja raamatukogu. Sellistele
kultuuri nähetele on seltskond suhtunud heal meel.

„Kaotus.“

Veste.

Kell kuus sulges Peikel oma väikese koloniaal-
kaupluse Rauasuu tänaval ja ruttas koju. Tal oli üp-
ris kiire, nii et ei pannud tähele isegi tänaval vastu-
tulevaid tuttavaid, trügis rahvamurrus, astus kellelegi
jalale ja vabandas hoopis teisele inimesele, kes vaat-
tas talle imestades järele.

„Lahing, lahing!“ mõtles ta koduteel. „See saab
palav öö, eh!“

Kogu päev oli ta mõelnud neile taktilistele õp-
pustele, mida H. malevkond öösi tahtis korraldada,
kuhu kuulus ka Peikel jaopealikuna. See oli vastas-
poolne tegevus, pauk-padruniteta, kuid ikkagi kuidagi
närveldav, sest seal said tuleproovi nii tema kui mõne
teiseigi värsked jaouilema tiitlid.

„Pagan, tarvis rünnata linn! noh, see on kind-
lasti raskem kui kaitsta, ja pealegi veel niisuguste
sügisilmade, pori ja vihmaga...!“ mõtles jaopealik
Peikel, kuna ta ajju libisesid nii- ja teistsugused plaanid,
nagu peaaegu igal sõjamehel, kes end tunneb väi-
kese Napoleonina.

Koju jõudes puhastas ta niissi ning tarvitas ka
vanade sõjameeste kavalust: valas õli rauaõõnde, su-
lus tropid mõlemasse otsa ja nüüd võis ta rahulduda,
et see „va rauatükk“ roostesse ei lähe.

Siis ruttas jälle välja, sõi ühes sööklas õhtust
ja sealt väljudes kohtas Muksi, kes oli teise kompanii
jaopealikuid.

„Aga missuguseid toiduaineid kaasa võtta?“ kü-
sis Peikel.

„Toiduaineid? ih-hi...!“

„Nojah, köht läheb ju tühjaks...“

Kuid Muks sulges vasaku silma, kergitas paremat
kulmu ja lausus tähtsalt:

„Lahingu ajal pole sul süüa tarvis... ja pärast
muretses sulle mõne naise käeke tüki võidleiba ja
klaasi kuuma teed...“

„Naise käsi — mis juttu sa ajad?“

„Ikka, ikka, oled sa kuulnud midagi Lindakestest?“

Peikel punastas natuke, mis küll ei olnud tema
kohane, jättis sõbra jumalaga ning rühkis jälle koju,
sest nüüd oli tarvis rakmeid seada, jalanõud hool-
sasti järele vaadata ja mõnd muudki tarvilist teha.

„Nojah, ka Peikel oli kuulnud Lindadest, pealegi,
ta konkurendi Pauska tütar pidi olema kuulu järele
üks neist sinatseist. Ta oli preilikest ainult korra või
paar näinud, kuid, et selle isa oli ta äri konkurendiks,
siis hoidis Peikel siidema mehiseelt kõva.

Aeg nihkus pikkamisi edasi. Seitse... kaheksa...
üheksa, siis rakmestus Peikel ja astus staabi poole.
Pool kümme olid kõik kohal ning pikad, sirged read
liiksid kolonnides linnast välja. Meeleolu oli hea,
kuigi linna tänavate selja taha jäädes komistas üks
või teine mõnda poriauku, pritsis porist vett või, veel
hullem, libastudes prantsatas pikali.

Ülesannetest oli antud varem seletus.

Seda täiendas veel metsatukas seistumisel kompa-
niipealik.

Oli vallata vaenlaselt linn. Vaenlase eelpositsioo-
nid peitusid, nagu näha tõendavatest salaluure andme-
test, eesoleval piirijoonel, maaküingastikul, mis oli
kaetud põõsaste ja liivaaukudega. Kompanii ülesanne
oli „võtta maha“ need eelpostid, kuna fiktiivne ma-
levkond pidi vallutama linna. Käsk oli pealetungi
alustada öösel pimeduse kätte all umbes kell 2.

Odati metsa ääres. Kaugel oli näha linn säravate
tuledega, ees mustasid põllud, heinamaad, põõsad.
Ilm oli soodus. Väike tuul, pilvitus, mis varjas kuu.

Kell oli kolmveerand kaks, kui kompanii hakkas
liikuma linna poole. Pool tundi marsiti üle väljade, lä-
bi põõsaste, siis hargnes kompanii rühmadeks. Veel
pool kilomeetrit ning rühmad jagunesid jagudeks.

Peikeli jagu oli paremal äärmine, hargnes laiali
teisele poole teed, kuna temast paremal pidid „töö-
tama“ käsikäes fiktiivsed jaod. Linn oli üsna lähedal.
Eemal mustasid põõsad ja mõned puud, mis olid tähis-
tatud vaenlase eelpositiivse asukohtadena.

„Ts! Ettevaatust!“ hüüatas Peikel tasa ning las-
kus kõhuli ühe põõsa taha.

Ta jagu oli küllalt täpne täitma käsku ning nad
peitusid kõik põõsaste varju. Vahekohtunik hüüdis
eemalt:

„Tuli!“

Nii siis tuli, kuigi polnud kuulda siit ega sealt
poolt ainustki pauku. Peikeli jagu oli määratud kuuli-
pilduja jaoks ning nüüd juhtis ta ise laskuri tuld, kuigi
ka see oli fiktiivne. Eemal hakkasid pealetungijad koo-
male tõmbuma, siit-sealt tehti üksikuid, mõnekümne-
sammulisi hüppeid. „Kuulipildurid“ kärisesid, toeta-
des hoogsalt laskurjagude rünnakut. Peikeli kõrval vän-
tas noor poiss nii tuliselt käristajat, et jaopealikule
lõppeks tuli meele, et laadimisajadki on laskur unus-
tanud.

„Laadi ikka ka, Reinson.“

„Ah tühja näed kui kibe. Mu isagi rääkis Türgi sõ-
jast, kus sattunud nii kõvasse lahingusse, et enne ikka
laadinud ja lasknud, pärast aga läinud palavaks, ja
siis muudkui lasknud, nii et Türgi meeste punased
mütsid lennanud kaevikutest nagu herved supipajast.“

Siis tegid lühikesi, kiireid hüppeid, kuna vasakul
oli jõutud neist juba ette. Nad jõudsid põõsaste va-
hele ja sealt välja piiludes nägid eneste ees madala
liivaugu. Roomasid selle kaldale ja Peikel nägi teisel
pool liivauku jao peidetud vastaseid.

„Andke alla, muidu avan kuulipildujast tule!“ hüü-
dis ta alla meestele, kes kõhutasiid nagu kaitsekraa-
vis, selg nende poole.

„Anname, anname!“

Mehed asetati teisele poole liivaugu serva ja sel-
lega oli nüüd vaenlane tiivalt haaratud. Anti alla ko-
gu rindel, tõusid pimeduses käed, kiruti saatust ja

Peikelit, sest see oli esimesena leidnud ümberhaaramise võimaluse ning seeläbi aidanud nõrgestada kogu eelpostide rinnet.

Kuuldus here vile.

„Lõpp!“

„Pool tundi puhkust!“

Siin-seal süütusid tulelõkked, mõni elekterlamp valgustas pimedust.

Keegi tõmbas Peikelit varukast. Muks seisis naerates tema ees.

„Noh, läheme joome klaasi teed.“

„Kuhu?“

Muks viipas käega eemale, kus pöösaste vahel vilkus tuluke. Seal auras teekatel. Mõned kaitseleitlased jõid juba teed, nosides kõrvale võileiba. Peikel sai ka klaasi teed ja äkki torkas talle silma tuttav kuju. Kes oli see naine seal hämaras? Ta näis olevat tuttav, kuid Peikelile ei tulnud meele, kus oli teda näinud või kohanud.

„Härra võitja, üks võileib ka!“ naeratas tundmatu.

„Täna.“

Peikel seisatas katla juures, jõi teed ning hakkas rääkima selle sinises palitus, sügavasti pähe litsutud mütsis Lindaga. Tuju tõusis.

„Räägitakse, teie olevat vasaku tiiva läbi murdnud.“

„Meelitate!“

Peikel säras õnnes.

Pikkamisi tundis, et oli midagi „kaotanud“ teekatla juure.

Kompaniipealiku vile kutsus viimaks rivisse.

Mindi tagasi linna üleva meeloluga. Oli tehtud tubli tükk tööd. Juba hakkas lähenema hommik. Linn uinus veel pühapäevahommikus vaikus ja kodanikud ei teadnudki oma unesängides, et hulk inimesi oli nende heakorra kaitse pärast veetnud unetu öö linatagustel väljadel õppustel.

Seisatuti staabi ees ning mindi siis laiali.

Veel kord teel kohtas Peikel Muksi. See naeratas imelikult, itsitas ning sõnas sõbralikult:

„Sul läks täna kenasti. Murdsid kaks fronti läbi.“

„Meh? Kaks?“

„Nojah, ikka kaks. Haarasid vaenlase eelpositsioonid vasakult tiivalt ilusti pihku ja siis ka preili Pauska.“

„Pauska? Hee...! Ma arvan, see viimane oli kaotus...“

Muks kihistas naerda. Peikelile meelestus nüüd see tuttav kuju, keda oli seni asjatult katsunud meelestuda. Tema konkurendi tütar! Kuid Peikel tundis ometi, et oli viimase „lahingu“ kaotanud.

Enne veel kui lumi täielikult kattis tänavaid, ühendati Rannasuu puisteel kaks kauplust. See kandis nime „Peikel ja Pauska“.

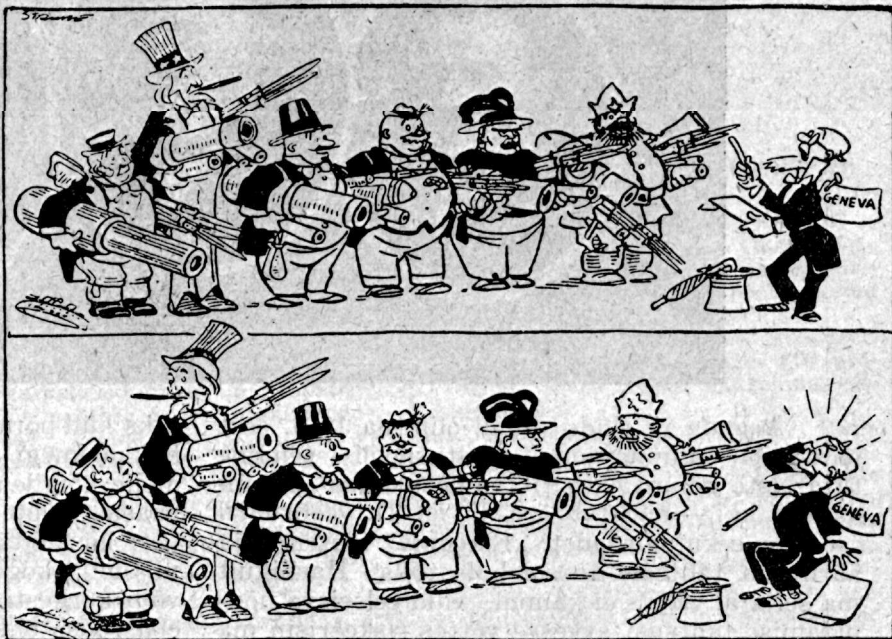
Sõjariistus rahu poole.

Kes on sõjaks valmistunud, see võib rahus elada... Umbes niimoodi kõlab vanasõna, mille paradoksaalsust on hakatud tunnustama kui endastmõistetavat tõsiasja. Tõsi on, et meie näeme iga päev endi ümber uusi relvi õhus välगतavat. Uusi sõjalaevu ehitatakse meie silmade ees ja samuti ei vala püssirohuvabrikud oma määratud produktsiooni ainuüksi jahisarvedesse.

Kogu maailm relvastub, kuid kogu maailm rühub ka rahu poole. Kelloggi sõjavastane pakt on annud määratu tõuke rahu kindlustamiseks. Ega muidu ole kõneldud ta teenete hindamisest rahu kindlustamise alal Nobeli rahuauhinna.

Eesti, Läti, Poola, Rumeenia ja Venemaa kirjutasid möödunud pühapäeval juba alla protokollile, mis kõneleb Kelloggi pakti maksmapanekust. Nüüd on loota, et Ida-Euroopa riikide vaheline sõjatont on lõplikult aheldatud pitsatite ja allkirjade alla. Kas peavad aga need ahelad?

Meie teame, et seal puuduvad veel mõningad lülid — Leedu ja Soome. Esimene pelgab veel millegipärast, kuna teise eemalejäämist

Kes on sõjakeelu poolt, tõstke käed üles!

!!!

seletatakse õnnetu armastusega Skandinaavia riikide vastu.

Kuid küsime, kas ei ole paljud juba enne toimunud rumalusi õnnetu armastuse pärast? Teeb sedasama ka Soome?

Ilma, et tarvitseks olla prohvetlik ettekun-

lutaja, võime juba aimata, et Leedu ja Soome kaasatulek Kellogi paktiga on paratamatu.

Soome, Eesti, Läti, Leedu ja Poola moodustavad ju ometi ühise ahela meie ühise idanaabri vastu. Peaks aga nüüd ükski lüli selles ahelas nõrgenema, siis võib tulla nõrgenemine kogu rindel, sest meie teame, et ükski

ahel ei ole tugevam kui tema kõige nõrgem lüli!

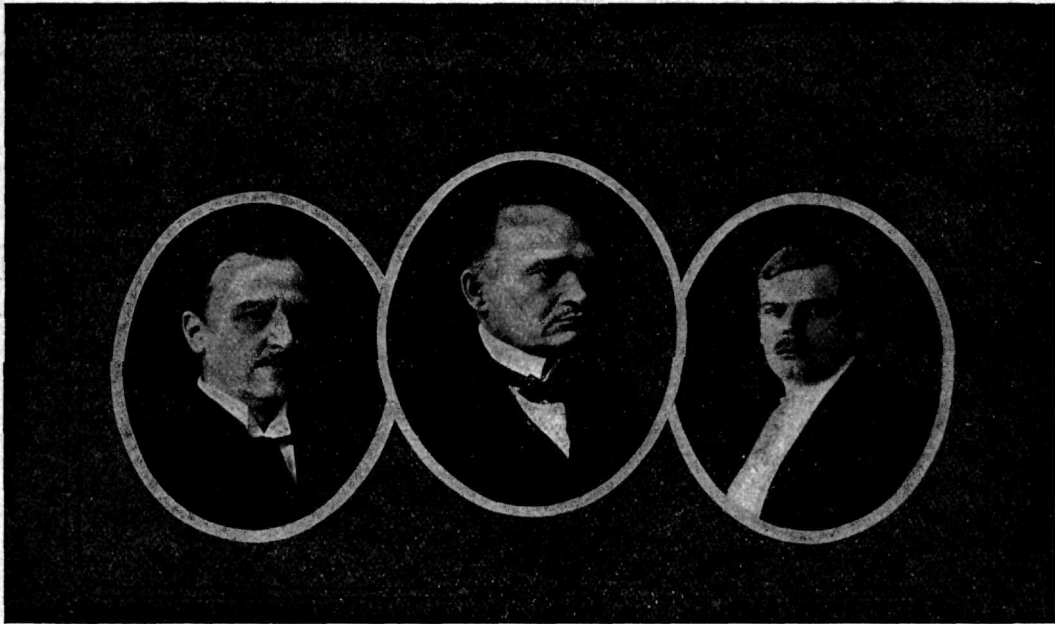
Oma Moskva saadiku allkirja kaudu tõotas kogu Eesti rahvas, et ta põlgab ja ei tunnusta sõda kui riikidevahelist tüliküsimuste lahendajat.

Toogu see tõotus meile kestva rahu!

11 aasta eest.

Mälestusi Eesti Päästekomitee loomispäevilt.

19. veebruaril möödub 11 aastat päevast, mil loodi Tallinnas „Estoonias“ peetud konspiratiivsel koosolekul Eesti Päästekomitee, kelle ülesandeks pidi jääma Eesti avaliku võimu enda kätte võtmine ja rahva ning maa päästmine enamuse ning lähenevate Saksa okupatsioonivägede ikke alt. Nende päevade mälestustest jutustab Eesti Päästekomitee liige Konstantin Päts „Kaitse Kodu!le“ järgmist.

Aegade ja olude sunnil olin ma 11 a. eest parajasti Tallinna kunst-tööstuskooli (endine tütarlaste gümnaasiumi) raamatukogus „põranda all“, kui — mäletan, see oli vist 21. veebruaril — minule kutse saadeti „Estoonia“ teatrimajja äärmiselt tähtsale koosolekule tulla. Harilikult ma sel ajal väljas ei käinud, kuid eelseisva nõupidamise tähtsust arvesse võttes riskeerisin ma siiski oma redupaigast lahkuda ja seadsin oma sammud suurema kõhklemiseta „Estoonia“ poole. Oli karge külm talveilm, nagu seda on tänavusel talvelgi. Tõmbasin seepärast palitukrae õige kõrgele üles, millel oli ka see kasu, et see aitas mind oma nägu soovimata vastutulijate eest varjata.

„Estooniani“ jõudsin ma siiski viperusteta ja ilma et mind keegi oleks teel ära tunnud. Leidsin eest terve hulga Eesti avaliku elu, kah-

juks küll põrandaaluseid tegelasi, kellega seltsis hakkasimegi siis, poliitilist silmapilku kaaludes, meile kõigile raskest seisukorrast otsima väljapääsu. Nõupidamine keerles peamiselt selle ümber, kas leitakse edaspidi veel olevat võimalik nii suure koguga asju ajada, kuna suurem kogu võib kergesti äratada tähelepanu meie aadetele ebasoodsa õhkkonnaga ringides. Seda seisukohata teravalt silmas pidades jõutigi viimaks otsusele, et silmapilgu tõsidus ja olukorra kaine hindamine tingib paratamatu vajaduse väiksema kogu valimiseks, kelle ülesandeks jääks kõigi võimalikkude abinõudega püüda Eesti maa ja rahva vabastamist meie maad terroriseeriva ikke alt. Lõppeks kalduti arvamisele, et see komitee tuleb valida kolme-liikmeline.

Liikmete valimisega tekkisid aga kohe raskused, kuna paljud, kelle poole selles asjas

pöördi, ütlesid ära. Lõppeks andsin mina ühes kadunud J. Vilmsiga nõusoleku komitee ülesannete võtmiseks enda peale. Kolmandat komitee liiget sel koosolekul ikka ei leitudki ja selle koosteerimine jäeti minu ja Vilmsi hooleks. Meie pöördusimegi siis dr. Koniku poole, kes ka lõppeks jäi nõusse.

Päästekomitee esimeseks ülesandeks pidi olema Eesti iseseisvaks riigiks väljakuulutamise. Sellekohane otsus tehti Päästekomitee esimesel koosolekul, mis peeti dr. Sarali korteris Estoonia puisteel.

Kuna kohalik olukord ei olnud iseseisvuse väljakuulutamiseks küllalt soodus, otsustasime sõita Haapsalusse ja Eesti vabariigi välja kuulutada seal. Teatavasti asus sel ajal Haapsalus 1. Eesti polk, kellelt lootsime oma otsuse täideviimiseks suurt tuge.

Kuna ajad ja olud ei lubanud silmapilkugi viivitada, istusime kohe autosse ja sõit läks jalamaid Haapsalu sihis lahti. Tee peal tuli meile vastu palju Vene väe lagunevaid riismeid ja madruseid, kes püüdsid meid mitmel korral kimbutada ja meie edasisõitu takistada. Niisugustest kimbatustest aitas meid aga välja Jüri Vilmsi Vene Asutava Kogu liikmekaart, mille ees venelastest püssimehed, olgugi vastumeelselt, kapituleerusid. Lõppeks olime aga siiski sunni-

tud peatuma eestlastest sõjameeste püssitääkide ees, kuna, nagu aru saime, trobikond kommunistliikude kalduvustega 1. Eesti polgu sõdureid meile tee kinni pani. Kuid ka selleta oleksime pidanud pöörama tagasi, sest paar-kümmend kilomeetrit siinpool Haapsalu saime teateid, et Saksa okupatsioonivägi on Haapsalusse sisse marssinud. Loomulikult ei olnud meil siis enam mõtet oma edasisõitu jätkata, kuna meil kõik eeldused oma ülesande täitmiseks pu- runesid.

Lõppeks ei saa jätta tähendamata, et tolle- aegne 1. Eesti polgu ülem ja meie praegune lugupeetud juubilar kindral E. Pödder minult ja kindral Laidonerilt varem saadud instrukt- sioonide järele Haapsalus Saksa väejuhatusele Eesti iseseisvuse sünni deklareeris ja 1. Eesti polku esindas kui Eesti rahvusväeosa, kes jääb sakslaste vastu erapooletule pinnale.

Haapsalu teekonnalt Tallinna tagasi jõudes, otsustasime sõita Tartusse, et iseseisvus kuuluda välja seal. Kuid kuna kõik teed olid ära lõigatud ja edasisaamine osutus äärmiselt ras- keks, kui mitte võimatuks, asusime jälle kunst- tööstuskooli ruumesse põranda alla tagasi, et edaspidi hargnevaid sündmusi ära oodata. Sa- mast ruumist juhtisime ka kõike seda, mis sün- dis edaspidi.

Eesti kaitseliit Lätis valgustusel.

Riik ja kogu seltskond hindab kaitseliitu kõrgelt ja toetab teda aineliselt. Kaitseliit on kindel vall kommunismi vastu.

Läti kaitseliidu häälekandjas „Aizsargsis“ toob A. Berzinsch pikema kirjutise Eesti kaitseliidu organisatsiooni üle. Kirjutis on väga asjalik ja põhjalik ja varustatud arvuliste andmetega meie kaitseliidust. Selles kirjeldatakse kaitseliidu organiseerimise algust ja riigi ning seltskonna osa selle loomisel, ühtlasi 1. detsembri mässukatse mõju, mis andis tõuget kogu rahva kiireks enesekaitse korraldamiseks. Ühtlasi tõmmatakse roo- basjooni Eesti ja Läti vahel selles asjas. Toome siin mõnda, mis näitab kirjutise autori suhtumist meie kaitse- liidu organisatsiooni hindamisel.

„Peale valitsuse tunnevad eriti kaasa sellele jõu- kamad kodanikud, kõigiti aidates ja edendades kaitse- liidu organisatsiooni tema püüetes. Meil oli võimalik osa võtta Tallinna rügemendi poolt korraldatud näite- müügist, kus kodanikud ja kaupmehed oma kingitud annetistest kahe päeva jooksul otsisid tagasi umbes 600.000 marga eest. See on ainult üks juhtum. Üldi- selt on väga iseloomustav see asjaolu, et Tallinna rü- gement riigilt saab aastas 1,5 miljonit marka, kuna Tallinna seltskond oma rügemendi tarvidusteks aastas annab 2 miljonit marka. Heas lugupidamises hoiab end kaitseliit ise oma hea tahte ja püüdega täita kohu- seid südametunnistuse järele.

Nähes nõnda elavat kaastööd kaitseliidu asjale teiste kodanikkude poolt, peab kibedusega mõtlema olukorrale meie maal.“

Edasi jutustatakse, kuidas Lätis just jõukam kiht vaatab ükskõikselt kaitseliidu küsimusele.

Eesti kaitseliidust tuuakse üksikasjaliselt sisemine

kord ja õppused. Kriipsutatakse alla eriti laskeõp- pust ja et omavalitsused kõigiti aitavad kaasa küsi- muse lahendamiseks (Tallinna linna poolt antud laskeväli).

Propaganda asi olevat korraldatud laialdaselt ja kindla kava järele, mida teostavad umbes 600 prop- agandategelast. Sellele aitab kaasa kaitseliidu eri- ajakirjandus. Edasi loeme:

„Relvastus Eesti kaitseliidul on hea. Peale püsside on veel automaatsed püstolid, kerged kuulipil- dujud, rasked kuulipildujad ja kahurvägi. Peale selle veel soomusautod, arvult neli, mis asuvad suuremates keskkohaades staapide juures. Kahurvägi on seevastu antud neile kaitseliidu osadele, kel on lahingus täita taktikalisi ülesandeid, peamiselt piiri ääres.

Et ei saaks korduda 1. detsembri mäss, on vali korraldus, et Eesti kaitseliidu staabis ja soomusautode juures seisavad öösel vahipostid.“

Edasi räägitakse sellest, kuidas häire on korral- datud kaitseliidu ohvitseride korterites ja Pikas Her- manis. Ja lõpuks: „Võttes arvesse kõike üksikasjali- selt ja hästi läbi mõeldud kavakindlat organi- satsiooni võime kindlasti öelda, et 1. detsembri mässu kordumine ei ole võimalik. Eesti kaitseliitlased oma organisatsiooniga ses suhtes on kindel kaitsevall kommunistide äraandlikkude plaanide vastu, kuna kaitse- liitlasi ei õpetata ainult relvi tarvitama ja lahingusse minema, vaid kaitseliitlasi õpetatakse ühtlasi armas- tama oma kodumaad ja seda suurt armastust osatakse kasutada ka teistes kaaskodanikkudes, rahulolematuse

asemel neile sisse kasvatades tööõmu ja ustavust. Libisedes pahempoolset kallakut alla Eesti rahvas jõudis saatusliku 1. detsembri mässuni. Oma kaitseliidu organisatsiooniga ta on uuesti sündinud suurele ja pühale tööle.

Kui tõsiselt vaadatakse Eesti kõikides kihtides kaitseliidule, näitab see asjaolu, et kaitseliidu põhiseaduse kava ja esimene korralise eelarve alusel summade nõudmine läks parlamenti otse nüüdse sotsialistliku valitsuse ajal. Eesti kaitseliitlased on veendunud, et põhiseadus leiab heatahtlikku vastuvõttu, sest — kes salgab kaitseliidu organisatsiooni, see peab ka salgama maha oma riigi ülesehitamise rahu ja korrapärasuses.“

Arvudest oleks nimetada informatsiooni tõelikkuse võrdluse huvides tähtsaimana:

Organisatsiooniliselt Eesti kaitseliit on liigitatud nagu Läti oma, rügemendid, pataljonid, roodud ja jaod, käies territoriaalsuse põhimõtte järel. Eestis on üldse 15 kaitseliidu rügementi, kokku 27.182 isikut. Suurimad on Tartu rügement 4656 osalisega, kõige väiksem Pärnus 419 osalisega. Aasta jooksul (vist on mõeldud 1928. a.) lahkus 4013 isikut, kuid uusi on tulnud juure 4837 isikut. Elukutse järel on põllumehi 13.767 isikut, seega kõigist põllutööstuses tegevad olevatest 13,8 prots. Järgnevad suuruselt: töölisi 4249, ametnikke 4082, üliõpilasi ja õppureid 2828, kaupmehi ja majaoanikke 1373 ja mitmesuguseid isikuid 883.

Peale selle on arve harjutustest osavõtjate jne. kohta, mille siin toomine vähem tarviline.

Tallinna kaitseliidu sõjasõidult.

Soome kindral Wetzer, lõunaväerinna ülem Eesti vabadussõjas.

Vaenlane tuleb Eesti piiridest välja lüüa.

Lõunaväerinna ülem, kindral Wetzer, andis 11. veebruaril käsu Irboska ja Marienburi sihis hakata peale tungima, et vaenlase röövsalku lõplikult Eesti pinnalt välja lüüa.

Et need olid tõelised röövsalgad, tõendasid juba need elanikkude kaebused, mis tulid Lutsneekist, Missos ja mujalt piiriäärsetest kohtadest, et vaenlane röövib varanduse, vangistab inimesi ja lubab kõik pantvangiks võetud isikud maha tappa. Hirmsad veretööd sündisidki Missos, Lutsneekis ja mujal.

12. veebruaril hakkasid Tallinna kaitseliidu roodud edasi liikuma. 13. veebruaril olime juba Viitinas, kust käsk anti asuda Oppenkalni-Vana-Laitseni, Alamuraste ja Misso liinile.

14. veebruaril liikus 1. rood Kooneti mõisa ja võttis selle peale lõunat kell pool viis ära. Mõis oli tühi.

2. rood asus Rogosi mõisa, üks osa teisest roodust ja kooliõpetajad Plaani mõisa.

Tallinnast oli kaitseliidu 2. pataljonist 1 rood täienduseks saadetud. See jäi esialgu Viitinasse reservi — 5. rooduna.

Kolmandal roodul oli ülesandeks võtta ära Lutsneeki mõis. Sõitsime küüdimeestega üsna muretult Lutsneeki lähedale metsa vahele. Päev varemalt käisid meie luurajad Lutsneekis sees ja siis oli mõis tühi. Arvatavasti pidi mõis ka nüüd olema tühi. Metsavahelt algasid mõisa põllud ja mõis oli umbes kilomeeter või poolteist maad eemal. Igaks juhtumiseks saatsime esiteks viis-kuus meest ette. Kõige esimesena sammus vahva luuraja Aleksander Pill. Vaevalt olid meie mehed maanteed kaudu jõudnud mäe otsa, kui ootamatult hakkas töötama vaenlase kuulipilduja. Vaenlane oli mõni tund varemalt Lutsneeki mõisa sisse kolinud ning mõisa hoone pööningule seadnud üles kuulipilduja, kust võis mõisa viivat maanteed tule all hoida.

Meie kuuest mehest sai otsekohe kaks meest — Aleksander Pill ja Hans Metstak — surma, peale selle 3 meest haavata. Üks jooksis tagasi ja teatas, et on surnuid ja haavatuid.

Viibimata asusime lahingukorda ja hargnesime kahele poole teed ahelikku. Surmasaanute ja haavatute äratoomise juures näitas iseäralist vahvust ja kartmatust üles meie sanitar, restoranipidaja Liiv. Tema oli varemalt olnud jõumees ja nüüd oli temal võimalus oma jõudu avalikult demonstreerida. Vaenlase tule all läks ta ja tõi oma seljas kõik haavatud ja surnud väkshaaval ära. Peale selle võttis püssi ja hakkas vaenlasele tuld andma.

Otsesihis oli meil võimatu tungida peale kuulipildujatule all; seepärast tehti korraldus, et üks osa mehi läheb paremalt ringi mõisale külje peale ja teine osa teeb sedasama pahemat kätt. Õnneks oli meil võimalus liikuda metsa varjus. Pahemal pool jõudsimel lageda välja ääre, kõrgema metsaga kaetud kingu juure. Siit oli mõis näha ja hakkasime sinna tuld andma, nii et püssirauad läksid tuliseks. Vaenlane omalt poolt asus vastupealetungile, tema ahelik liikus orgupidi meie pahema tiiva peale ja oli meist veel

ainult mõnikümmend sammu eemal. Üks musta kuuega mees tuli ikka lähemale ja paistis just meie mehe — K. Mikita — sarnane olevat. Kaitseliitlane Eduard Kangur hüüdis: „Näe Mikita tuleb!“ ja jooksis metsatukast välja. Vaevalt oli ta saanud teha kümnekond sammu, kui ta vaenlaste kuulidest läbipuurituna surnult maha langes. Nüüd hakkasime kahekordse hooga vaenlase aheliku peale tuld andma ja sundisime ta taganema. Tungisime tema kannul metsast välja, kuid äge kuulirahe mõisast sundis meid metsa tagasi minema. Üks meie meestest sai haavata. Vahepeal oli juba pimedaks läinud, laskmine vaikis ajutiselt mõlemalt poolt. Vaenlane võis arvata, et oleme läinud tagasi, kuid siis, umbes kella kümne ajal, algas korraga meie „automaat“ paremal pool mõisat ragistama. Meie avasime ka pahemalt poolt tule. Mõisas tekkis segadus, kuuldus venekeelseid vandesõnu, üksikuid püssipauke ja siis plagas vaenlane Vana-Laitseni poole. Meeste õhtusöök oli pooleli jäänud, seda tunnistas suur hulk mahajäetud leivakanikaid ja supimannerguid.

Kell ½11 õhtul asusime Lutsneeki mõisa sisse.

Vahepeal oli mõisas juhtunud veel üks kurbmäng, mille läbi sai surma üks 1. roodu mees, Saumann. Esimene rood jõudis juba kella ½5 ajal Kooneti mõisa ja saatis küüdimehega kaitseliitlase Saumanni Lutsneeki mõisa, 3. roodu juure sidemeks. Side sattus küüdimehega vaenlase kätte, kes mõlemad surmas. Küüdimehel olid jalaluud purustatud.

Lutsneeki võtmise eest sai 3. rood pataljoniülemalt kiita: „Tänane töö Lutsneeki all oli tubli.“

Sõjaväljale pakke ja kirju kodustelt toimetas „Ühistöö“. Kaitseliitlastele toodi posti peaaegu igal nädalal. Toojateks olid kaitseliitlaste abikaasad. Lutsneeki jõudis järjekorraline „Ühistöö“ käskjalg, proua Berendsen, hommikul vara kella ½5 ajal. Mäletan, kui kuulsin läbi une R. Berendseni häält: „Eks ma ütelnud! Veksel ja naine tulevad sulle igale poole järele...“ Käskjalg tõi paljudele pakke ja kirju — nii oli 15. veebruar, pühapäev, meile päris pidupäevaks...

Hommikul vara käisid vaenlase luurajad meid püssitulega tervitamas. Pisut hiljem tabasime kaks vangi. Üks madrus sõitis hobuse ja saaniga otse mõisa, mehike ei teadnudki, et Lutsneekis juba valged olid sees. Teine Vene poiss tuli ka ise meie kätte. Esimene mees oli kange kommunist ja tema paberitest selgus, et meie vastas oli Pihkva tšheka polk, mis koosnes ainult kommunistidest ja mis liinile oli saadetud teiste meeleolu tõstmiseks. Seepärast nad olidki nii visad vastu panema.

Pühapäeval, 15. veebruaril tungis vaenlane 2. roodule Rogosi mõisas peale. Kolm tundi kestnud lahingu järele löödi vaenlane tagasi, ta jättis 4 surnut ja 3 haavatut lahinguplatsile. Meie saime saagiks ühe ratsahobuse, 1 mees sai meie poolt haavata.

Samal päeval võttis 2. rood ka Prekas küla ära.

11. veebruaril oli 2. roodul ja kooliõpetajatel Käbli ja Põdrametsa ning Misso mõisa juures äge lahing.

17. veebruaril algas 1. rood, kus nüüd lipnik Mitt

oli komandöriks, (kapten Kivistik komandeeriti 3. veebruaril 2. diviisi juure) liikumist Oppekalni sihis. Kuni Romeskalnini läks neil vahejuhtumisteta, kuid Romeskalnist Oppekalni kiriku poole minnes sattus rood ootamatult vaenlase tule alla. Kuna maakoht oli seal künklik, ei saanud meie mehed arugi, kust vaenlane laskis. Vaenlase kuulidest sai surma ülemleitnant Karl Sass ja reamees Voldemar Brauer. Nende surnukehi päästa tahtes sai haavata sanitar Alfred Bladt. Peale selle sai veel viis meest haavata.

Esimene rood taganes seetõttu Kooneti mõisa tagasi, kuid sai selle eest pataljoniülemalt noomida. Kaotused olid nõrga luure ja halva manöövri tõttu.

Kolmas rood võttis Vana-Laitseni mõisa peale ägedat tulevahetust ära. Seega olid kaitseliidu osad 17. veebruari õhtuks Pihkva-Riia suurele kiviteele välja jõudnud.

Kibe päev

oli 18. veebruar. Kolmandale roodule Vana-Laitseni mõisas, tungis vaenlane hommikust saadik ägedasti peale. Mitmed kallaletungimised löödi tagasi, kuid siis hakkas ta kahuritega mõisat pommitama. Mõisa juures olevad puud langesid nagu rohi, üks pomm sattus moonameeste maja pihta ja viis poole maja ära. Meil ei olnud suurtükki, ei saanud vaenlasele vastata, see mõjus meeleolu peale. Ka oli vaenlasele neli kuulipildujat, meil ainult üks kuulipilduja ja üks automaatpüss. Vaenlase tuli oli silmanähtavalt meist üle, üks mees — August Kukulinski — sai meil raskesti haavata ja jäi lahinguväljale. Sanitarid — restoranipidaja Ingermann ja kaupmees Soosaar — katsusid teda kahel korral ära tuua, kuid tulid tagasi, seletades, et kuulipildujad liig valusasti tulistavad, kuulid aina lendavad. Kukulinski langes vangi, pärast leidsime ta surnukeha Sõmeru mõisa metsast. Enamlased ei annud armu ka haavatutele. Kui suurtükkituli läks ikka ägedamaks, oli 3. rood sunnitud Vana-Laitseni mõisast taganema välja. Oli parajasti lõunaaeg, meil oli õige näitsev kapsasupp, kuid ei lasknud, kurivaim, seda süüa, taganesime esiteks metsa varju ja sealt edasi Lutsneeki poole.

Märga lund sadas. Väsinult ja tühja kõhuga jõudsime õhtuks Lutsneeki lähedale ja unistasime Lutsneeki mõisa pehmest põhust, kus peal oleks hea väsimust puhata. Kuid vähe maad enne Lutsneeki tuli meile pataljoniülema käskjalg käsuga vastu: „Viibimata ümber pöörduda ja Vana-Laitseni mõis tagasi võtta.“

Käsk oli kategooriline, nagu kõik käsud sõjas. Vastumeelselt ja kõige pahemas tujus pöörasime ümber ja hakkasime tagasi marssima. Poolel teel jõudsime Rulli karjamõisa, kus jäime peatuma. Rulli karjamõisas olid väga kitsad ruumid, olime siin nagu silgud tinnis, peaaegu üksteise otsas — kuid parata polnud midagi.

18. veebruaril oli ka Tallinnast tulnud 5. roodul Kuura, Käbli ja Kaubi talude juures lahing, kus vaenlane peale tungis, aga tagasi löödi.

Samuti oli kogu päeva lahing Misso-Lemmatsi

joonel. Vaenlane tungis mitmel korral peale, kuid löödi tagasi.

Sealt edasi seisis 7. polgu mehed, kes vaenlasega Kitsekülas võitlust pidasid.

17. ja 18. veebruaril kaotas kaitsepataljon 4 reameest ja 1 ohvitseri surnutena ja 17 reameest ja 1 ohvitseri haavatutena.

Samal ajal tungisid „Põhja pojad“ ja kitsaropaline soomusrong raudteed mööda edasi ja võtsid 18. veebruaril Hopa jaama ära.

Marienburgi operatsioon.

19. ja 20. veebruaril olid kaitseliidu roodud endistel seisukohtadel, ainult luurajad käisid öösel ja päeval vaenlast tülitamas Vana-Laitsenis, Uue-Laitsenis ja teistes kohtades. Vana-Laitsenis tegi see vaenlane nii närviliseks, et ta mõisast välja kolis ja Kreivingi mõisa asus, kust Vana-Laitseni mõisa kahurtule all hoidis. Üks pomm sattus mõisa karjalauta ja surmas mõisa hobuse.

Sel ajal olid paberossid kallid ja meil sõjaliinil oli neid üsna vähe. Kaitseleitlane kaupmees Abram oli aga Tallinnast sada või paarsada paberossi saanud, kuid Vana-Laitsenist taganemise korral oli Abram oma seljakoti ühes paberossidega maha unustanud. Lubas luurajatele hea tasu, vist 100 marka või rubla, kui nad paberossid ära toovad. Kuigi vaenlane mõisat suurtüki- ja kuulipildujatule all hoidis, ei võinud

siiski paberosse sinna jätta, viie mehega hiilisime mõisa ja tõime Abrami paberossid ära.

20. veebruaril algasid „Põhja pojad“ oma hiilgavat operatsiooni — Marienburgi äravõtmiseks. Nad liikusid suure kiirusega Seltinghofi mõisa kaudu kaugelt Marienburgist mööda ja tormasid Marienburgi peale lõuna poolt, sealt, kust enamlased neid oodatagi ei teadnud. Samal ajal kitsaropalise rong tungis Hopa jaama kaudu edasi.

Kaitseliidu osad said ülesandeks oodata, kuni soomlased Marienburgi ümber haaravad, ja pidid siis omalt poolt vaenlasele peale suruma, nii et kõik vaenlase osad oleksid tangide vahele võetud.

„Mitte üks mees, mitte üks kuulipilduja, mitte üks suurtükk ega süld telefonitraati ei tohi pääseda. Vaenlane tuleb hävitada.“ Nii käis meie pataljoniülema käsk.

Soomlased jõudsid aga liig kiiresti edasi ja olid juba 21. veebruari hommikul Marienburgis. Vaenlane jättis hulga surnukehi maha ja põgenes kabuhirmus. See hirm oli nii suur, et ta igalpool ka kaitseliidu roodude eest põgenes, ilma et kuski vastupanu oleks avaldanud.

Laupäeva õhtupoolikul, 22. veebruaril, jõudsid kaitseliidu roodud Marienburgi. Soomlaste tööst andsid tunnistust lugematud surnukehad, mida Marienburgi lossi ees virnana lamas, mujal aga üksikult igal pool leidis.

Üks unustatud ja võõriti mõistetud spordiharu.

Laskesport vajab organiseerimist.

(Vaata „Kaitse Kodu!“ nr. 3 ja 6 s. a.)

Juba kaitseliidu „Laskemääruste“ maksmapanemisega ja uue laskesüsteemi elluviimisega on suur samm astutud edasi laskeosavuse arendamise teel. Kuid see on peaaegselt kohustuslik laskmine ja selle kooli peavad tegema kaasa kõik kaitseleitlased.

Laskesportlastele on sellest vähe.

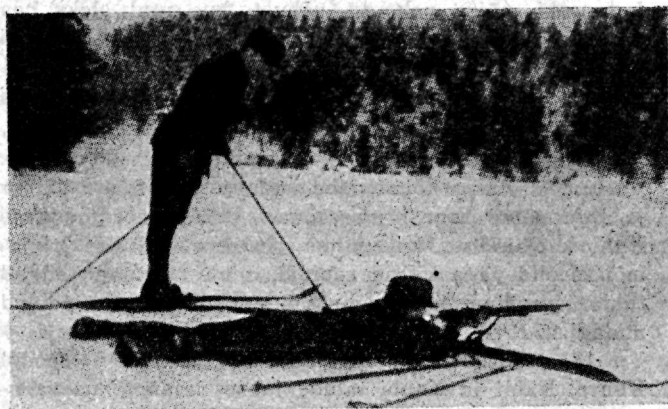
Nad on hakanud endid veel erilisel organiseerimise laskesporti-klubidesse ja -ühingutesse. See on täiesti õige ja tervitatav ettevõte. Kogu maa tuleb katta ti-

heda laskurühingute võrguga, nagu see on Lääne-Euroopas.

Siinkohal tõstetakse ehk üles küsimus: mispärast on tarvis kaitseliidu laskureid veel koondada laskurklubidesse ja -ühingutesse, meil on ju isegi väga avarad ja laiaulatuslikku tegevust võimaldavad „Laskemäärused“.

On küll tõsi, et „Laskemäärused“ sisaldavad eneses järjekindla kooli algajaist meisterküttideni, teiste sõnadega — koolitatakse välja kindel mees laskmises kuni 600 meetrini, — kuid siia on võetud sisse ainult tegevuse „miinimum“, mida iga laskur suudab, õieti peab suutma täita, vähemalt laskurite klasside nõuete ulatuses. Teisest küljest laskuri arenemise käik on seotud kindlate tähtaegadega. Nii siis „Laskemäärused“ määravad kindlaks tee, mida mööda läheb laskuri arenemise käik, ja see tee on ette nähtud normaalse, keskmise laskuri tarvis.

Tegelik elu näitab aga, et meil on suur hulk laskureid, keda need keskmised normid ei rahulda, kes tahavad enam süveneda laskekunsti, kes tahavad oma võimeid veel kõrgema kraadini välja arendada. „Laskemäärused“ annavad tähtsa koha ja jätavad suure vabaduse laskuri isetegevusele. Seda vabadust kasutavad esimeses järjekorras just asjast eriliselt huvitatud laskurid. Nüüd kergib üles küsimus, kuidas ajada asja? „Laskemäärused“ kirjutavad ette ainult klassi nõuded ja normid, kuna isetegevuseks vabaharjutuste sooritamise näol on jätetud absoluutne vabadus.

Suuskadelt vaenlase pihta.

Esimeses järjekorras läheme muidugi laskeasjanduse ala suurima mehe, s. o. laskejuhataja, juure. Kuid laskejuhataja on ka inimene, kelle võimed teatava määran piiratud. Kui tema täidab oma ülesandeid korralikult, siis on temal isegi tööd ülepeakaela hariliku klassilaskmise korraldamisega ja laskurite ettevalmistamisega sellele. Hakkab tema aga oma jõudu poolitama harilikkude laskurite ja laskesportlaste vahel, siis on vaevalt mõlemal alal loota tagajärjekast tööd.

Nii siis, meie parimad laskesportlased jäävad teataval määral ikkagi „omaette“. Nagu juba eelpool tähendasime, suudab üksik mees vaevalt midagi nimetamisväärtset korda saata. Tahetakse töötada täie eduga ja vajalike tagajärgedega, — peavad laskesportlased ühinema. See on üks laskesportlaste klubide või teiste laskurühingute asutamise põhjustest.

Laskesportlaste koondamise vajadus on tingitud veel mitmest teisestki asjaolust. Tähtsamad nendest oleksid järgmised.

Seni ilmunud kaitseliidu „Laskemäärused“ korraldavad ainult laskmist sõjaväepüssidest. Väljaandmisel on veel laskereeglid püstolitest ja väikekalibrilistest püssidest laskmisest.

Juba eelpool tähendasime, et laskesport ei tohi piirduda üksi sõjaväepüssidest laskmisega. Peale püstolite ja spordipüsside on veel jahipüssid, õhupüssid ja teisedki laskerelvad, milledest harrastatakse sportlikku

laskmist. Ka nendest relvadest laskjaid tuleb organiseerida ja lõpp teha „metsikule“ paugutamisele, kui meie tõsiselt tahame laskekunsti edasi jõuda. Ainuke tee siin on jällegi laskurklubide või teiste laskurühingute ellukutsumine.

Me ei ole oma inimmaterjalilt ega ainelistelt võimalustelt küllalt rikkad, et iga relva tarvis kutsuda ellu eriühinguid. Seepärast laskurühing peab haarama võimalikult laiaulatuslikku tegevust: siin peab leidma aset laskmine igasugustest relvadest (sõjaväepüssid, spordipüssid, püstolid, jahipüssid, õhupüssid jne., kas või vibupüssid). See ei tähenda veel, et iga laskurklubi liige peab laskmist harrastama kõikidest eelpool nimetatud relvadest. „Kes kahe jänese järele jookseb, ei saa ühtki kätte,“ ütleb vanasõna. Ei ole inimest, kes suudaks mitmest relvast laskmises kujuneda suurmeistriks. Tuleb piirduda ühe põhirelvaga, millest laskmises jõuda välja kõige kõrgema tasapinnani. Asja mitmekesistamiseks võib lasta ka teistest relvadest, kuid need jäägu ikkagi abirelvadeks.

Vastavalt sellele tulevad organiseerida ka laskurühingud, et siin jatkaks ruumi kõikidele relvadele. Selleks ellu kutsuda erisektsioonid, näiteks sõjaväepüssi sektsioon, spordipüssi sektsioon, jahipüssi sektsioon jne. Lõppsiht ja eesmärk on kõigil ühine, kuid igamees liigub oma poolt valitud teed mööda sennapoole. Ja kõik need teed viivad sihile. R. L.

Varia.

Kotkaristide ootel.

Teisipäeval, 12. veebruaril, pidas kaitseliidu kotkaristi nõukogu kaitseliidu peastaabi ruumes oma järjekorralist koosolekut. Sel nõupidamisel tuunustati vajalikuks kotkaristide määramisel võtta arvesse isikute teeneid ainult kuni rahu allakirjutamise päevani. Sealjuures peavad ristisaamise õigustavad teened olema seotud tihedalt meie riigi loomise ja kaitsmisega. Kõik nimed jäid esialgu veel täiesti lahtiseks.

Läti kaitseliidu 10. aasta pidustused.

Läti kaitseliidu organisatsioonide kümneaastase tegevuse mälestamise puhuks kavatsetakse korraldada kaitseliidu nädal 30. märtsist 6. aprillini. Kaitseliidu nädal on mõeldud pühendada peamiselt kaitseliidu mõtte propagandale, peale selle aga ainelise abi muretsemiseks kaitseliidu organisatsiooni tarveteks. Peale loengute ja kirjandusliku propaganda korraldatakse kaitseliidu-õhtu 30. märtsil raadiofonis. Ainelise tulu taotlemiseks on kavatsus korraldada asjade loterii 30.000 lati väärtuses.

Lähem pidustuste kava on alles väljatöötamisel, kuid juba nüüd võib ette näha, et arvestades raskete aegade, pidustused mõeldavad paraadideta ja teiste laiemate pidustusteta.

„Aiz.“

Sidemete kõvendamine Eesti ja Läti kaitseliitude vahel.

Läti kaitseliidu ajakirja „Aizsargsi“ käesoleva aasta jaanuarinumbris kirjutab A. Berzinsch külaskäigust Eestisse ja Soome. Peatatakse meie kaitseliidu juhtide poolt külalistele näidatud seadete juures. Lõpuks Berzinsch ütleb:

„Õhtul enne ärasõitu Riiga oli kindral Roska poolt korraldatud lahkumisõhtu; pärast kindral Roska ja teised kõrgemad kaitseliidu ülemad tulid raudteejaama saatma. Avameelne südamlikkus, mis meile osaks sai Eestis, tunnistab, et see vastastikune üksteisest arusaamine, mis loodi vabadusvõitluses mõlema rahva vahel, on ajanud juured veel sügavamale. Selle sõiduga saavutasime palju väärtuslikke ja kasulikke tähelepänekuid, mida osalt võime kasutada ka meie kaitseliidu organisatsiooni edaspidisel arendamisel. Et luua veel tihedamat sidet meie ja Eesti kaitseliidu vahel, otsustasime kohata sagedamini ja korraldada kaitseliitlastele ühiseid võistlusi vaheldamisi Eestis ja Lätis.“

Nõnda ei suutnud näiteks keegi tollest neljajalgsest, keda nimetati seaks, valmistada säärast rooga, kui ema ja vana Piina. Singid ja vorstid otse sulasid suus, kui nad neid olid ilusasti rullinud, sõtkunud, pikaks venitanud, pressinud ja tampinud. Selle neljajalgse liha oli Mäkimatkal kõige ihaldatavamaks toiduks. Kolm korda päevas paluti järjekindlalt nii pere kui ka peremehe lauda seda süüa, — söödi lanu, õieti mitte seepärast, et toit ühes või teises lauas oleks olnud parem või halvem, vaid seepärast, et joogid olid erinevad. Peremees jõi peale kalliste linnajookide kanget, Kempoise enda poolt põletatud „korporoju“t. Ja ka pojad pidasid lugu tublist tilgast, kuigi nad jõid mõõdukalt. Lennartit võis peaaegu nimetada karsklaseks, — muidu poleks Tuuna tütar kindlasti temale läinud, sest Tuunad olid juba kord nii pühad.

Lõbus talu oli see Mäkimatka. Seal mängiti ning lauldi vara hommikust hilja õhtuni. Seal helisesid igasugused viled ja kanded. Ja kui peremees tuli tagasi Helsingist, tõi ta peaaegu alati mõne uue mänguriista kaasa. Vahel mõne, mis vurrina pidi pöörlema ringi, vahel teise, mis mängis, kui teda nagu kella üles käänati, vahel sarnase, mis laulis. Ning mõnikord, kui peremees oli võtnud enese vinti, ning poisid panid kanded, viled ja teised riistad kõik korraga hüüdma, siis tundus, nagu viibiksid mõnel suuremal aastalaadal.

„Isa on jälle kord pisut vintis!“ naerdi siis peretoas.

Siis võis äkki avaneda uks ja isa astus sisse särades välisest ja seesmisest mõnutundest.

„Pojad,“ ütles ta ja naeris nõnda, et alumine lõug vajus mitmesse volti, „hei pojad, katsuge, et saate süngi! Tunnen seda kõigis kontides, et ilm jälle kindlasti muutub. Säärane vana kere on ikkagi parimaks ilmamõõtjaks. Paremat pole ollagi... Hehhehheh, see teab alati, kui muutu ilm.“

Ning vanamees prantsatas süngile ahju taha, täites parajasti seda kahe inimese voodit. Janne ja Mikko olid juba viis aastat selles maganud. Neil oli kummalgi taskus autasukell, peremees oli nad neile annetanud ustava teenistuse eest, nagu see oli kombeks Mäkimatka talus.

Pereemand lamas kogu päeva süngis, Piina viis talle toidu tuppä, ja poisid naersid ja naljatasid ta ümber ringi, et lõbustada haiget. Haige — noh, mis haige ta ka oli! Paled kui punnis õunad, silmad kui noorel loomal! Laisk oli ta! Kas oli teda kunagi nähtud täiesti riidetatuna? Oma kõrvu ta ehtis. Ta kandis suuri, rohelist kive kuldseis rõngais, mis venitasid lestad pikaks. Ta isa olevat, muu hulgas, olnud kullasepp. Kõneldi, et ta põlvenevat õieti Peterburgist, aga ta kõneles puhast Soome keelt ja kuulus ka oma usu järele soomlaste hulka. Sealtpoolt kandist põlvenes ka Piina, see räpane, must vanamoor, kes oli hoidnud kõiki lapsi Mäkimatkal ja valmistas kõiki neid sülte, sinke ja pirukaid. Rasvane ta oli, tema juures tilkus kõik lihavusest. Ning alati ta naeris. Kui pereemand harva riietus, siis Piina võttis end sama harva riidest lahti. Ta magas riietes ahju taga, kus nüüd oli kõige soojem, vahel aga ka kokkurullituna puukastil nagu koer. Tol talvel, kui nelja nädala jooksul oli üle 30 kraadi külma, olevat ta pugunud leivaahju. Piina kandis oma riideid, kuni nad narmastena temalt maha lagunesid. Seesugune ta oli. Aga pere-naine kandis alati kraasitud villadest vammust, kui teda vahest nähti läbi akna. Juus rippus tal paksudes patsides õlgadele. Riidetatud sammusse vammusesse, jalutas ta suvel viljapuuaia ringi. Ning sarnaseid vammuseid laskis ta ikka jälle õmmelda, — seda teadis Helmise Jenny, kes tema jaoks õmbles. Kolm siidkleiti õeldi rippuvat kapis, toredad ja uhkesti kaunistatud. Aga nüüd oleksid nad vaevalt suutnud katta Mäkimatka pereproua väikest sõrme, nii oli ta läinud rasva. Nad olid ju juba kakskümmend üks aastat vanad. — Kogu perekonnale armsamaks viibimispaigaks oli ema tuba, kus süng kogu päeva jäi üles tegemata ning seinad olid külvatud üle laste piltidega kuldraames, piltidega nende lapsepõlvest, kooliajast, kogu Mäkimatka gruppülesvõtetega, poiste ja nende mänguseltsiliste kogupiltidega ning ka koerte, lehmade ja hobuste ülesvõtetega. Üle ema laia voodi, kus kord oli lamanud Mäkimatka noor abielupaar, rippus veel nende pilt pulmartüüs, kuid oli pisut raske neid selle pildi järele ära tunda. Kruusakarva kass, nimega Mossa, lamas kogu päeva oma emanda jalutsis. Sellele kassile

ei keelatud ühtki lõbu. Ta tohtis karata igale lauale ja kogu talus võtta, mida tahtis. Kui talle meeldis pista oma pead koorekannu, arvestati see talle vaid teeneks. Tal polnud üldse söögiisu. Piina tõi talle kõige parema, mida üldse võis leida, otse proua Maria süngi lillelisele vaibale. Ainult üksainus hääl suutis kassi hoopis äratada: kui nimelt nuga ihuti savipoti serval. Siis teadis Mossa, et lõigati värsket liha, ta kargas püsti ja kihutas pärani avatud silmil otse kööki. Poisid armastasid kõik Mossat, paitasid ja silitasid ning narrisid teda. Ema ja Piina pidid otse kaitsma talu lemmikut, kes oli hoopis tundetu kogu selle viiruki vastu, mida talle suitsetati. Toast võis vaadata üle uhke Tuunaffjordi, mis paistis pea sinisena ja laine-tavama, pea valgena ja rahutuna. Lopsakad sirelipõõsad, korralikult pügatuna, olid kasvanud pooleni aknani; talvel karglesid varblased neil haige lõbuka ringi, ning suvel tuli siis meeliimastav õitseae, mil ema ta villases vammuses raske oli lahutada puist. Kogu päeva viibis ta nende varjus ja ööseti seisis ta akna ääres. Ta pea valutab, aga ta ei võinud loobuda õilmeist. Ta ootas sireli õitsengut, nagu oodatakse mingit tähtsat sündmust. Ka õunapuude õitseae oli tähtsaks sündmuseks talus. Õunapuud olid palju tundelisemad ja tujukamad kui sirelid. Külma võis kergesti rikkuda õilmeid ja ka tuul raputas nad tihti enneaegu maha.

Palju külalisi külastas Mäkimatkat, ent alati olid nad meessoost, isa ja poegade tuttavad. Ema ei tulnud neid tervitama, süldid ja pirukad kandis Piina neile tuppa. Kunagi ei külastanud Mäkimatka perenaine näputööõhtuid või kirikut. Koguduse naised ei puutunud temasse — nad peksid küll tema üle keelt, kust oleks ka võinud leida tänulikumat kõneainet, kuid hoidsid temast eemale. Ka õpetajaproua oli ta pikkamisi jätnud rahule. Alul oli ta kangekaelselt tunginud nurgatuppa otse kõigi nende perekonnapiltide keskele, istunud voodi servale, kahekordsed aknad kiskunud lahti ja kinnitanud, et kogu see haigus olevat vaid värsked õhu puuduse tagajärg. Kass oli ehmudes karanud süngilt, sama ehmunud oli perenaine vahtinud hingekarjase abikaasale otsa, kuni Piina mõlema ehmatuses oli rutanud kohale. Oli tekkinud sõnavahetus, Piina oli kaitsnud toa vana, kindlustatud ja äraseisnud soojust. Pastoriproua oli kõnelnud hapnikust ja lämmastikust ja seletanud, et talu elanikud üldse oma kõhtu rikkuvat liigse lihasöömisega, ei olevat olemas midagi tervisevastasemat kui sealihha. Parajasti oli juhtunud sinna ka peremees, ta oli õpetajaprouale naernud otse näkku ja tähelepanu juhtinud enda tüsedusele ja õpetajaproua kõhnusele. — Kes mõlemaist elavat siis nüüd terve mat elu? Õpetajaproua oli pärastpoole veel paar korda püüdnud mõjutada proua Mariat, ta oli katsunud teda avatleda kirikuskäimisele ning

isegi kutsunud näputööõhtutele, kuid asjatult. Proua Maria ütles, et ta ei jaksa tulla, ning ta muidu nii rahulik nagu kattus sealjuures tööpoolest teatud piinliku rahutuse ilmega.

„Tema haigus tugeb ettekujutusele,“ sosistas õpetajaproua Mäkimatka peremehele. „Kui saaks teda panna uskuma, et ta on terve, siis oleks ta seda ka. Samal hetkel oleks ta terve. Ettekujutatav haigus on ohtlik taud.“

„Ettekujutatav tervis on seda veelgi rohkem,“ ütles peremees ja tõstis kulmud nii kõrgele, et otsaesisele tekkis viis, kuus kortsu.

Mäkimatka peremehel oli nahk, mis end tõmbas kortsu igasse suunda, millesse ta aga tahtis, nagu harmoonika lõõts. Õpetajaproua Nahinen ei läinud oma nõuannetega enam Mäkimatka. Selle tõestamiseks aga, et ta ei olnud pahane, saatis ta vahete-vahel lapsed sinna soojade saiadega. Peremees kinkes neile suupilli ja väikese vile. Need läksid aga õige kiiresti katki. Lapsed seisid ukسلävel ja laulsid päikese paistel, ning kiired murdusid värvilistes ruutudes. Nad laulsid kui väikesed inglid. Peremees istus särgiväel ja kuulas pealt ning palgel polnud tal näha ühtki kortsu. Kui laul oli jõudnud lõpule, hakati vestlema. Hagar ja Lydia võisid kirjeldada täpselt koduseid toiminguid, just nagu oleksid nad olnud täiskasvanud inimesed. Neid oli pühendatud aia korrashoiuse, nad noppisid kapsastelt usse, nad valvasid kanu, nad küpsetasid ühes emaga. Ainult kõige väiksem, Ester, mängis nukkudega, mõlemad teised olid juba pastoriprouad vähendatud väljaandes. Ühes emaga ja ka tema asemel külastasid nad lesknaist Marjeliini, Kemppoise vanaema ja teisi abituid haigeid.

„Kemppoise vanaema paneb soola kohvisse, kas ei ole see imelik?“ pajatas Hagar.

„Seal on hiiri,“ hüüdis noorem õde, „nad jooksevad ringi ja piiksuivad... Kufgi toas istutakse, tulevad nad aukudest välja kuni lauani...“

„Ja Johanssonide väike hakkab saama terveks,“ sõnas Hagar asjalikult. „Ema keetis piima ja gummilutte meie juures kirikumõisas. Laps ei oleks muidu saanud terveks, seal on kõik nii kasimatu ja must.“

„Kasimatu ja must, ütled sa,“ kordas peremees.

Mõlemad tütarlapsed pistisid naerma.

„Nii äärmiselt kasimatu ja must,“ vastasid nad ja liigutasid sealjuures käsi, nagu vanad inimesed.

„Piina!“ hüüdis peremees ja koputas vastu aknaruutu. „Kas sul ei ole pirukaid? Noh, mis sina siis seal mõtled, Jeremias? Mida sa mõtiskeled, et oled nii vait?“

Hagar, kes seisis peremehe põlvede vahel, ronis ta sülle ja sosistas, põimides käsi ta kaela ümber:

„Jere jutustab Irjale sündinud lugusid.“

„Mida?“ ütles peremees huvitatult ja ta viinaküllane hingeaur levis lapse kuklal.

„Sündinud lugusid piiblist.“

„Jere võtab Irja naiseks!“ hüüdis Lydia, noorem tütarlaps, naerdes ning üsna peene alateadlik aimdus mingist salapärasest tundus ta näoilmes.

„Mida,“ kordas peremees veel rohkem huvitatuna, ning ta hingeaur levis nüüd teises suunas. „Kas Jere võtab Irja naiseks?“

„Muidugi,“ vastas poiss ja vaatas oma suurte, siniste silmadega peremehe kahvatusse, tursunud ja kelmikasse näkku. „Olen lugenud kõik Moosese raamatud ja nad jutustanud Irjale.“

„Moosese raamatud?“ sõnas peremees. „Millest seal siis kõneldakse?“

Tütarlapsed hakkasid nüüd üksteise võidu jutustama.

„Oli üks küünlajalg puhtast kullast... Kuus haru ja kolm mandlikujulist peekrit ja seitse lampi, kõik puhtast kullast.“

„Ja pesuastjas vasest... selleks tarvitati peegleid, mis kuulusid naistele, kes teenisid koguduse telkide ees... ja aasad ja vanikud hõbedast.“

Vend püüdis oma õdede ettekujutusi õien-dada, kui ta oli pääsnud sõnale.

„Te paiskate kõik läbiseigi,“ hüüdis ta. „Esit-eks peab kirjeldama, kuidas seaduselaegas ja armujärg oiid valmistatud. Seaduselaegas val-mistati akaatsiapuust, ta oli kaks ja pool küü-nart pikk — nagu siit seina ääre, ütles isa, ja...“

Peremees, kellel oli väga kuum, aimas, et on algamas pikk ja igav jutt, ning hõikas uuesti Piinat.

„Kas Jeremias armastab siis Irjat?“ küsis ta seepeale.

See jutt meeldis talle palju rohkem, kui Moosese raamatud.

„Laurit armastan ma rohkem,“ seletas poiss, ja tahtis uuesti alata oma kirjeldust, kui Piina, jalgu paaris igivanas, suures nõorsaapas järele vedades lähenes söögitoast pirukatega, katkisel taldrikul. Ta naeratas oma laia, tumeda, läi-kiva näoga lastele vastu. Need võtsid pirukad, kniksutasid ja naeratasid omakorda. Piina naeris pisut, lapsed naerisid vastu. Suure, vana naise nägu oli täis käsnu ja sünnimärke, aga lahke ta oli. Ta võttis laualt ilusasti köidetud paki, milles asus õpetajaproua leivasaadetis, noogutas heatahtlikult pead ja läks sellega pe-renaise tuppa. Lapsed sõid pirukaid, kuna pe-remees haigutas ja kärbseid oma higiselt pal-gelt eemale tõrjus.

„Või nii, Irja, Jeremias...!“ ütles ta ja vaa-tas pisut kahemõttelise pilguga poisi süütuusse

silmi, mis läikisid punetavate silmalaugude raames.

„Irja tunneb kaht psalmi peast,“ seletas poiss, „kõige lühemaid. Irja ei tahtnud neid õppida õiges järjekorras, vaid kõigepealt kõige lühemaid. 43 psalmil on viis salmi, aga need on pikad. 133. ja 134. on ainult kolm salmi. Neid Irja mõistab. Peremees naeratas ja rapu-tas pead.

„Kõige lühemaid, — mõistagi! Vaata, vaa-ta... või kõige lühemaid, no muidugi!“

(Järgneb.)

Male.

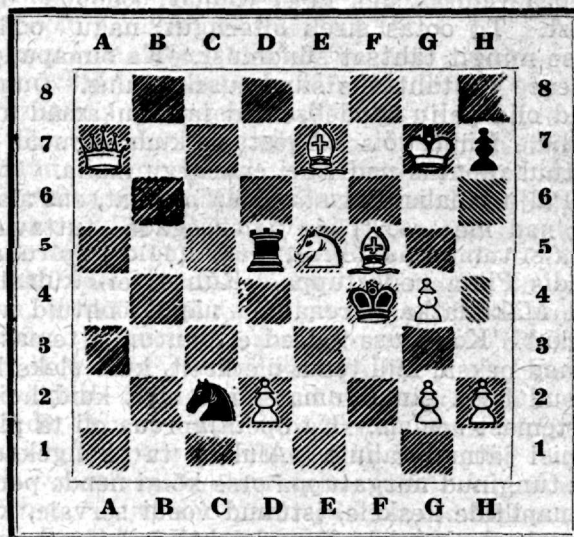
Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 70.

Kokku seadnud J. Colpa.

IV auh. „Hollandi Maleliidu“ turniiril.

Mustad.

Valged.

Valged: K g7, L a7, O e7, ja f5, R e5, E d2, g2, g4 ja h2.

Mustad: K f4, V d5, R c2, E h7.

Valged algavad ja annavad matt kahe sammuga. Lahendused palutakse saata: Tallinn, Narva mnt. 26 krt. 6, A. Burmeistrile.

A Feinsteini ülesande nr. 67 lahendus.

1. R g5—h3!, g4: h3, 2. K e3—f2, K h1—h2, 3. R e2—d4!, K h2—h1, 4. R d4—f5!, K h1—h2, 5. R f5—e3 K h2—h1, 6. R e3—f1, h3—h2, 7. R f1—g3 annab matt.

Õiged lahendused saatsid: ap'eeker K Pärt (Valgast), Felix Rosenberg, B Kärner, Evald Karp ja stud. techn. V. Tepaks (Tallinnast), E. Lagsdin (Riiast).

Kirjavastus.

V. P. (Tapal). Teie lahendus ülesande nr. 65 kohta (1. g4—g5) ei vii sihile, sest mustad vastavad V f3—g3.